

**ÖTÖKKÄJAHDISTA
UNELMAKARTTAAN**
Perheleiri Hämeenkoskella

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalisvattajan suuntautumisvaihtoehto
Opinnäytetyö
Syksy 2007
Lea Hiilloste

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HILLOSTE LEA:

Ötökkäjähdista Unelmakarttaan
Perheleiri Hämeenkoskella

Sosiaalikasvattajan suuntautumisvaihtoehto opinnäytetyö, 50 sivua, 27 liitesivua

Syksy 2007

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli suunnitella, organisoida ja toteuttaa perheleiri hämeenkoskelaisille lapsiperheille yhteistyössä Hämeenkosken kunnan ja seurakunnan kanssa. Leirin avulla haluttiin tuoda esille, miten tärkeää on perheiden yhdessä oleminen ja tekeminen sekä lapsiperheiden vertaistuki arjen keskellä. Tarkoituksena oli myös tehdä ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tarjoamalla Hämeenkosken kunnan lapsiperheille arjesta irrottautumista ja rentoutumista.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön teoriaosuudessa tuotiin esille perheenmuotoja ja vanhemmuudessa tapahtuneita muutoksia sekä sosiaalisen verkoston ja sosiaalisen tuen merkitystä lapsiperheille. Opinnäytetyöhön kuuluva kartoitus tarvittiin perheleirin suunnittelun ja toteutuksen tueksi. Kartoitusta varten kerättiin keväällä 2006 perheleirille osallistuvilta perheiltä kyselylomake. Leirille osallistujilta pyydettiin leirin päätyttyä kirjallinen palaute, lisäksi aineistoa kerättiin havainnoinnilla, joka kohdistui muun muassa perheiden yhdessä olemiseen ja leiritunnelmaan.

Tämän kartoituksen mukaan vanhemmat halusivat tutustua toisiin lapsiperheisiin ja perheleiriltä odotettiin iloista yhdessä tekemistä ja arjesta irtautumista luonnon keskellä. Havainnot perheleirillä osoittivat, että työntekijöiden ja perheiden yhteiset kokemukset loivat luottamusta ja että Puuhis-perheleirin toiminta voi vaikuttaa myönteisesti lasten ja vanhempien väliseen ja perheiden väliseen vuorovaikutukseen.

Perheleirin toiminnan koettiin antavan vanhemmille ja lapsille vertaistukea, vahvistavan perhekokonaisuutta ja ehkäisevän lapsiperheiden syrjäytymistä omalla paikkakunnalla. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tämänkaltaista toimintaa voisi tukea yhteiskunnassamme enemmän.

Avainsanat: perhe, vanhemmuus, vertaistuki, perhetyö, perheleiri

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Social and Health Care

HIILLOSTE LEA:

Ötökkäjähdista Unelmakarttaan
Perheleiri Hämeenkoskella

Degree Paper in Social Services, 50 pages, 27 appendices

Autumn 2007

ABSTRACT

The aim of the work described in this degree paper was to plan, organize and accomplish a family camp for families with children from Hämeenkoski in co-operation with Hämeenkoski municipality and congregation. With the camp we wanted to show how important is to keep family together and spend time together along with daily work. The purpose was also to do precautionary work by offering an opportunity to take off time from daily routines and create relaxation to families living in the municipality of Hämeenkoski.

Theoretical part of this work contains different types of families, the evolution of parenthood and the importance of social network and social support for families. This paper also includes an analysis about how to plan and organize a family camp. Data for the analysis was collected from the families that participated in the family camp of spring 2006. After the camp the families had the opportunity to give written feedback by filling a form especially made for this project. Notes were also collected by observing how the families worked together and concerning the camp atmosphere in general.

According to this analysis the families wanted to get to know other families with children. The families also saw this camp as a shared event for all family members. The families expected happy co-operation and getting out of daily routines when surrounded by nature. Observations in the family camp show that shared experiences of the workers and families will create confidence and also that "Puuhis" family camp has a positive effect on parenthood and the families' interactions.

The activities in the family camp were seen to give peer support for parents and children. It strengthens families and prevents social exclusion of families in their own municipality. The conclusion is that these kinds of activities should be supported more in our society.

Key Words: family, parenthood, co-operation, family work, family camp.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PERHE	3
2.1 Perhe yhteiskunnassa	3
2.2 Pohjoismaalainen perhemalli	5
2.3 Lasten tulevaisuus kiireen keskellä	6
3 VANHEMMUUS JA SEN TUKEMINEN	7
3.1 Vanhemmuuden roolit	7
3.2 Vanhemmuus lapsen syntymän jälkeen	9
3.3 Vanhemmuuden tukeminen	10
3.4 Jaettu vanhemmuus	11
3.5 Sosiaalinen tuki	11
3.6 Sosiaalisten verkostojen määritelmiä	12
3.7 Vertaistuki	13
4 PERHETYÖ	13
4.1 Perhetyön määrittelyä	14
4.2 Perhetyö on osa lastensuojelua	14
4.3 Perheleiri	15
4.4 Voimaantuminen	16
5 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN PERHELEIRIN AVULLA	17
5.1 Kartoituksen tarkoitus ennen perheleiriä	17
5.2 Aikaisempia perheleiritutkimuksia	18
5.3 Vanhempien odotuksia perheleirille	19
6 PUUHIS-PERHELEIRI HÄMEENKOSKELLA 2006	21
6.1 Tietoja Hämeenkosken kunnasta	21
6.2 Valmistelutyö ennen perheleiriä	22
6.3 Kohderyhmä ja tiedotteet	23

6.4 Ilmoittautuminen ja lomakehaastattelu	24
6.5 Toiminnan suunnitteluprosessi	25
6.6 Vanhemmuuden tukemisen tavoitteet leirillä	26
6.7 Leiriohjelman suunnittelu	28
6.8 Leiripaikka, leiriläiset ja kuvaus henkilökunnasta	29
6.9 Leirin kuvaus	31
7 PÄÄTELMÄT	32
7.1 Vanhempien kokemuksia Puuhis-perheleiristä	32
7.2 Lasten kokemuksia Puuhis-perheleiristä	36
7.3 Leiriohjaajien kokemuksia Puuhis-perheleiristä	37
7.4 Opinnäytetyöntekijän havaintoja Puuhis-perheleiristä	38
7.5 Luotettavuudesta	40
7.6 Perheleiriltäni nousseita kehittämissuhteita tuleville perheleireille	41
8 POHDINTA	41
LÄHTEET	45
LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Yhteiskunta kehittyy koko ajan. Kehittyessään se luo perheille erilaisia paineita, joista perheiden on vaikea selviytyä yksin ilman ulkopuolisen tukea. Tänä päivänä näkyy, että vanhempien työelämän muutokset, kuten pätkätyöllisyys, heijastuvat perhe-elämään, vanhemmuuteen ja lasten ja vanhempien väliseen vuorovaikutukseen, joka vaikuttaa lapsen mahdollisuuteen hyvään lapsuuteen. Myös digitaaliaika vaikuttaa yhteisöllisyyteen vallatessaan yhteiskuntaamme: Internetin, tietokonepeilien, uutisten, mainosten ja elokuvien mediatulva lyhentää lapsuutta.

Nykyperheiden elämänpiiri on suppea, koska teknologinen kehitys on tuonut muutoksia perheiden elämänrytmiin ja sosiaaliseen kanssakäymiseen. Vanhemmilla on kiire ja he kommunikoivat lastensa kanssa puhelimen välityksellä. Lapset solmivat suhteita Internet-verkossa, ja vaarana ovat sosiaaliset vaikeudet, kuten vuorovaikutustaitojen puute ja tunteiden säätelyn vaikeudet. (Martsola, Mäkelä-Rönholm 2006, 105.)

Yhteiskunnassamme on perheitä, joilta puuttuu perinteiset sosiaaliset verkostot, vaikkakin nykylapsuuden elämänpiiri on laajentunut perheen ulkopuolelle. Lapset käyttävät suuren osan arkipäivästään kodin ulkopuolella: päivähoitossa, koulussa ja vapaa-ajan harrastuksissa. Vanhemmat käyvät työssä ja omissa vapaa-ajan harrastuksissaan. Tästä seurauksena lasten ja vanhempien välinen vuorovaikutus jää vähäiseksi tai jopa riittämättömäksi, jolloin lapset jäävät vaille perheen tuomaa turvallisuutta ja yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Olen työskennellyt Hämeenkosken kunnan päivähoitossa jo 16 vuotta ja tänä aikana olen nähnyt, kuinka perheet tarvitsisivat vertaistukea vanhemmuuteen ja uusia sosiaalisia suhteita muihin lapsiperheisiin. Kiinnostukseni perheleirin järjestämiseen lähti halusta järjestää lapsiperheille yhteinen tapahtuma, jossa lapsiperheet tapaisivat toisiansa. Perheleiritoimintaan olin päässyt tutustumaan, kun suoritin vuonna 2004 opiskeluuni kuuluvan perhetyön harjoittelujakson Hollolan kunnan perhetyössä. Harjoitteluuni kuului suunnitella ja toteuttaa perheleiri yhdessä kahden opiskelijan kanssa Hollolan Parinpellon leirikeskuksessa.

Opinnäytetyö oli toiminnallinen ja siihen sisältyi suunnittelu ja perheleirin järjestäminen Hämeenkosken kunnan ja seurakunnan yhteistyönä. Perheleiri tässä muodossa oli Hämeenkoskella ensimmäinen. Perheleirille asetetut tavoitteet olivat:

Perhekokonaisuuden vahvistaminen antamalla vanhemmille aikaa olla yhdessä lastensa kanssa ja arjesta irtautuminen rentoutumalla. Lapsen ja vanhempien välisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä vertaistuen antaminen vanhemmille ja lapsille.

Mahdollisuus tutustua muihin hämeenkoskelaisiin lapsiperheisiin.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös syventää omaa teoreettista osaamistani ja päästä kokeilemaan ammattikorkeakoulussa opittuja tietoja ja taitoja käytännössä. Halusin myös olla mukana kehittämässä Hämeenkosken kunnan ja seurakunnan perhetyön toimintamuotoa, tuoda kunnassa tehtävää perhetyötä näkyväksi ja näin madaltaa lapsiperheiden avunhankkimiskynnystä.

Perheleiri toteutettiin viikonloppuleirinä 4.- 6.8.2006 Hämeenkosken seurakunnan Leirimajalla Hämeenkosken kunnassa Pääjärven rannalla. Vanhemmat, lapset, ohjaajat ja keittiöhenkilökunta mukaan luettuna leiriläisiä oli kaikkiaan 42 henkilöä. Leiriperheiden ikäjakautuma oli yhdeksästä kuukaudesta 46 vuoteen. Perheitä oli kuusi ja heistä vuoden sisällä kuntaan muuttaneita oli kolme perhettä.

Tässä opinnäytetyön raportissa avataan perheleiriin kuuluvat käsitteet, jotka ovat: perhe, vanhemmuus, vertaistuki, sosiaalinen tuki, voimaantumisen ja perhetyö. Perheleirin toteutus ja havainnot jäsenyivät valittujen käsitteiden ympärille. Perheleiri-projektiin sisältyi myös kartoitus, jossa käsiteltiin vanhempien odotuksia perheleiristä.

Kartoitusaineiston keräsin puolistrukturoidun kyselylomakkeen avulla, joka sisälsi avoimia kysymyksiä. Kyselyn kohdejoukkona oli perheleirille osallistuvat perheet. Kartoitusaineiston käsittelyvaiheessa nousi esille, että perheet halusivat perheleiriltä yhteistä tekemistä oman perheen sekä muiden perheiden kanssa. Näin perheleirin nimeksi muotoutui Puuhis-perheleiri. Vanhemmat toivoivat lapsilleen luovaa vapaata toimintaa, esimerkiksi ötököiden etsimistä. Perheleirin vanhempainryhmätoiminnalta vanhemmat odottivat kivaa yhdessä askartelemista, esimerkiksi unelmakartan tekoa.

Aineistoa hankin myös havainnoinnin, ohjaajien keskustelujen ja videokameran avulla. Leirin päätyttyä leiriläisiltä pyydettiin kirjallinen palaute Puuhis-perheleiristä.

Tuloksissa tuon esille vanhempien, lasten ja leiriohjaajien kokemuksia Puuhis-perheleiristä. Pohdintaosuudessa mietin perheleirin järjestämiseen liittyviä asioita ja havaintoja. Pohdin, miten Puuhis-perheleiri onnistui vahvistamaan perhekokonaisuutta ja antamaan vertaistukea vanhemmille ja lapsille. Tuloksia käytetään tulevaisuudessa selvitellessä perheleirin merkitystä Hämeenkosken perhetyön toimintamuotona, ja valmista opinnäytetyötä tullaan käyttämään apuna kunnan ja seurakunnan seuraavia perheleirejä suunniteltaessa.

2 PERHE

Tämän päivän perhekeskustelussa pohditaan, miten lapsiperheiden arkea voitaisiin tukea, jotta perheet löytäisivät tarvittaessa apua esimerkiksi vaihtaessa asuin paikkakuntaa. Voidaan myös todeta, että perherakenteet ja perhemuodot ovat muuttuneet yhteiskunnassa tapahtuvien muutoksien mukana. (Etelä-Suomen Sanomat 30.3.2006.) Lukiessani perheistä tein havainnon, että perheitä tarkastellaan kirjallisuudessa hyvin kirjavasti ja eri tutkimuksissa usein uusperheiden näkökulmasta.

2.1 Perhe yhteiskunnassa

Perheen määrittäminen ei ole enää yksinkertaista. Jokaisella on oma käsityksensä siitä, ketkä kuuluvat perheeseen. Mutta meille kaikille yhteiskunnassa tärkein ja läheisin sosiaalinen ryhmä on perhe. Sosiologiassa perhekäsitykset jaetaan kahteen ryhmään, familistiseen, jossa perhe on ensisijainen, ja individualistiseen, jossa korostetaan yksilön oikeuksia, jotka menevät perheen edun edelle. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen, Vilén 2004, 31-32.)

Kolu (1994, 32.) toteaa artikkelissaan, että on vielä kolmaskin käsitys perheestä: familistisen ja individualistisen mallien yhdistävä menetelmä. Kolmannessa mallissa itsensä kehittäminen ja rakkaus kasvavat kahden ihmisen välisestä molemminpuolisesta riippuvuudesta. Itsensä kehittäminen ja rakkaus nähdään toisiaan vahvistavina ja ristiriidattomina voimina. Perheen rakenteessa riippuvuuden laatu ja määrä ovat olennaisia perhettä hallitsevia tekijöitä.

Aaltonen ym. (2004, 31-32.) määrittää kirjassaan, mitkä asiat täyttyvät, kun puhutaan perheestä. Perheessä täyttyvät asuminen, parisuhde, sukulaisjärjestelmä, kasvatus, huolenpito ja perheen talouden ylläpito. Suomessa lapsiperheet asuvat yleisesti omistusasunnossa. Parisuhde on kahden aikuisten välinen suhde, johon liittyy rakkaus, valta ja seksuaalisuus. Parisuhde voi muodostua myös samaa sukupuolta olevista aikuisista. Sukulaisjärjestelmä on järjestelmä sukupolvien välillä ja siihen kuuluu suvun jatkaminen, kasvatus ja huolenpito perheessä. Sukulaisjärjestelmässä perheen jäsenet ovat sukua toisilleen. Perhe osallistuu aineelliseen tuotantoon ja perheen jäsenten taloudelliseen ylläpitoon. (Aaltonen ym. 2004, 31-32.)

Puhuttaessa perheväestöstä siihen ei lasketa yksinasujia. Kaikki muut muodot laskeaan perheiksi, esimerkiksi avio- ja avopuolisot, joiden luona ei asu vakituisesti lapsia, katsotaan perheeksi. Lapsiperhe on tilastoissa perhe, jossa on kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. (Aaltonen ym. 2004, 32.)

Aviopariperhe oli Suomessa vuoden 2000 lopussa yleisin lapsiperhemuoto, vaikka niiden määrä on jatkuvasti pienentynyt. Toiseksi yleisin perhetyyppi oli aviopari, jolla ei ole lapsia. Avoparien lapsiperheiden määrä on noussut eniten, se ei vielä kuitenkaan uhkaa aviopariperhettä. Lapsiperheissä on siis vielä yleisesti kaksi huoltajaa, jotka elävät joko avioliitossa tai avoliitossa. (Aaltonen ym. 2004, 32-33.)

Yksinhuoltajaperheessä on yksi huoltaja ja yksi tai useampi lapsi. Näiden perheiden määrä on tasaisesti kasvussa. Yksinhuoltajana voi olla äiti tai isä. Isä yksinhuoltajana on harvinaisempi kuin äiti, mutta heitäkin on. Yksinhuoltajia on enemmän kaupungeissa kuin maaseuduilla. (Aaltonen ym. 2004, 33.)

Uusperhe on perhe, jossa on vähintään yksi jommankumman puolison alle 18-vuotias lapsi. Usein uusperheessä on äidin lapsi, joka on saanut uuden isän. Harvinaista on sellainen perhemalli, jossa on ”sinun, minun ja meidän lapsia”. (Aaltonen ym. 2004, 33.)

2.2 Pohjoismaalainen perhemalli

Therbornin (1993) tutkimuksen mukaan lasten oikeudet turvattiin Pohjoismaissa ensimmäisenä. Kun lainsäädännössä ensin hyväksyttiin lapsen oikeudet, tuli lapsikeskeisestä perheestä vallitseva normi. Vanhemmuuden periaate antaa molemmille vanhemmille kasvatus- ja huoltovastuun lapsesta. Toiseksi tuli voimaan lasten tasa-arvoinen kohtelu, jolloin kaikilla lapsilla oli oikeus isään ja perintöön, vaikka he olisivat syntyneet avioliiton ulkopuolella. Kolmanneksi säädettiin lapsen oikeuksista, että lapsen toiveet tulee ottaa huomioon häntä koskevissa asioissa. Ruumiillinen kuritus kiellettiin, ja lapsi sai oikeuden erota holhoojistaan. Kun tämän lainsäädännön perusteella lapsen oikeudet alkoivat vähitellen kehittyä, alettiin puhua erityisestä pohjoismaisesta perhemallista. (Takala 2005, 27-28.)

Pohjoismaisessa perhemallissa yksilö nähdään tärkeämpänä yksikkönä kuin perhe, mikä näkyy myös lainsäädännössä. Lasten yksilölliset oikeudet on turvattu paremmin kuin Keski-Euroopan maissa. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsen toimeentulo turvataan riippumatta hänen vanhempiensa elämäntilanteesta; esimerkiksi lapsen etu otetaan huomioon avioerotilanteessa. Tämä johtaa siihen, että useimmissa lapsiperheissä on kaksi elättäjää ja kaksi hoitajaa. Yksilöllinen oikeus tarkoittaa myös sitä, että jokaisella aikuisella on mahdollisuus elättää itsensä. Näihin tavoitteisiin on päästy poliittisilla tukitoimilla (erillisverotus ja vanhempainraha) sekä vanhempainvapailta ja lasten päivähoidolla. (Takala 2005, 29.)

2.3 Lasten tulevaisuus kiireen keskellä

Yhteiskunnassa selviytyminen perustuu ihmisen sosiaaliseen perintöön. Varsinkin nykyaikaisessa tietoyhteiskunnassa pärjääminen edellyttää vahvaa kognitiivisten ja sosiaalisten taitojen kehittämistä lapsuudesta lähtien. Lapsuudesta on tullutkin tärkeä elämänvaihe. Sen takia on tärkeää, että eriarvoisuuteen puututaan varhain. Lasten kokemien puutteiden on todettu vaikuttavan heidän tulevaan kehitykseensä. (Takala 2005, 8.)

Nykyisin huolenaiheena on ollut, että lasten tarpeet ovat jääneet vanhempien tarpeiden alle. Syynä pidetään sitä, että vanhemmat eivät ymmärrä kasvatusvastuutaan ja pitävät tärkeänä omia tarpeitaan. Monet ovat sitä mieltä, että vanhemmilla ei ole riittävästi aikaa lapsilleen ja vanhemmat ovat lastensa kanssa vähemmän. (Takala 2005, 31.)

Suzanne Bianchi (2000) on tutkinut vanhempien ja lasten ajankäyttötutkimusten aineistoa ja tullut siihen tulokseen, että äitien ansiotyössä käynti vaikuttaa vain vähän lasten kanssa käytettyyn aikaan. Vertailtaessa lasten kanssa vietettyä aikaa kotiäideillä ja ansiotyössä käyneillä äideillä on havaittu, etteivät kotiäidit olleet enempää lastensa kanssa. Kotiäidit olivat enemmän läsnä ja tekivät kotitöitä, joten he viettivät lastensa kanssa vain alle tunnin enemmän kuin työssäkäyvät äidit. Äidin ansiotyön vähäinen vaikutus johtuu myös siitä, että lapsilla on jo varhaisessa vaiheessa omia menoja. (Takala 2005, 31-32.)

Galinskyn sekä Larsonin ja Richardsin (1994) tutkimukset vanhempien työstä ja sen vaikutuksista hyvinvointiin osoittivat, että vanhempien työn laadulla on merkitystä lapsen hyvinvoinnille. Vanhempien työelämä on muuttunut henkisesti vaativammaksi ja kovemmaksi. Työ tänään on laadullisesti kuormittavampaa kuin aikaisemmin. Epävarmuus työsuhteen jatkuvuudesta ja määräaikaisten työsuhteiden kuormittavat vanhempia. Tämä vaikuttaa myös lapsen hyvinvointiin. Lapset ja nuoret kertoivat, että heitä rasittavat vanhempien väsymys ja huonotuulisuus työpäivien jälkeen. Tutkimuksen mukaan lapset eivät kärsineet vanhempien ajan vähyydestä. (Rönkä, Kinnunen ja Sallinen 2005, 171-172.)

Ihmisten kokemus hyvinvoinnistaan riippuu siitä, miten heidän perhe-elämänsä ja parisuhteensa sujuvat. Köyhyyden kasvu näkyy selvimmin niissä lapsiperheissä, joissa on alle kouluikäisiä lapsia. Toimeentulon riittämättömyyden syy lapsiperheissä on vanhempien pätkätöiden, osa-aikaisuuden ja matalapalkkaisuuden yhdistelmä. (Kontula 2004, 136.)

Lapsiperheiden hyvinvointi on yhteiskunnalle tärkeä asia, joten yhteiskunta tarjoaa lapsiperheille erilaisia sosiaali- ja terveyspalveluja sekä taloudellista tukea. Sosiaali- huoltolaki (1982) ja kansanterveyslaki (1972) muodostavat rungon lapsille ja lapsiperheille suunnatusta palvelujärjestelmästä. Asiakaslähtöisyys on sitä, että asiakas on oman itsensä asiantuntija, joka osallistuu tasavertaisena oman elämäntilanteensa määrittämiseen. (Aaltonen ym. 2004, 66.)

3 VANHEMMUUS JA SEN TUKEMINEN

Vanhempien vanhemmuudesta on viime aikoina keskusteltu paljon. Meillä jokaisella on jonkinlainen mielikuva vanhemmuudesta ja siitä, mitä se pitää sisällään. Näin ollen vanhemmuuden määrittelyyn ei ole yhtä oikeaa, hyväksyttyä ja jäsentynyttä näkemystä. Tässä opinnäytetyössä käytetään vanhemmuuden määrittelyn apuna vanhemmuuden roolikarttaa, joka on Suomen kuntaliiton laatuprojekti, LASSO:n tuotosia. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 3.)

3.1 Vanhemmuuden roolit

Vanhemmuuden roolit eivät ole aikaan sidottuja, vaan rooleja voi kehittää ja omaksumaa läpi koko elämän. Meillä kaikilla on käytössä useita rooleja, ja mitä useampi rooli on käytössä, sitä joustavampi ihminen on isänä tai äitinä. Roolin sisäistäminen on yksilöllistä, ja vanhemmuuden keskeisimmät roolit kypsyvät ja kehittyvät ajan myötä vahvemiksi. Vanhemmuuteen tarvittavia rooleja meillä ei ole valmiina, vaan

ne kasvavat ja kehittyvät suhteessa ja vuorovaikutuksessa lapseen. On rooleja, joita ihminen käyttää luontevasti, kun taas jotkut roolit puuttuvat kokonaan ja jotkut roolit muodostuvat ylikehittyneiksi. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 13.)

Vanhemmuuden rooleihin kuuluu neljä kehitysastetta. Kehitysasteita ovat ylikehittyneyt, sopivasti kehittynyt, alikehittyneyt ja puuttuva rooli. Sopivasti kehittyneissä rooleissa toiminta on helppoa ja luontevaa, ja roolia voi käyttää tahdonalaisesti. Ylikehittyneissä rooleissa toiminta on automaattista ja kaavoihin kangistunutta tai liiallista eikä välttämättä tilanteen mukaista. Alikehittyneissä rooleissa harjoitellaan käyttäytymistä, ja tunteet ohjaavat toimintaa. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 14.)

Tarkasteltaessa vanhemmuutta arvioidaan, mitkä roolit ovat sopivasti kehittyneitä, ali- tai ylikehittyneitä. Sen jälkeen mietitään, kuinka vähennettäisiin ylikehittyneen roolin mukaista käyttäytymistä tai lisättäisiin alikehittyneen roolin mukaista käyttäytymistä. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 14.)

Kaikki viisi roolia kuvaavat vanhemman kokemusta, identiteettiin kuuluvaa sisäistä toimintaa suhteessa lapseen. Arvioitaessa vanhemmuuden rooleja tarkastellaan niiden hierarkisia tasoja. Roolit jaetaan kolmeen tasoon: toimintarooleihin, tekorooleihin ja operaatorooleihin. Toimintarooleja ovat *rajojen asettaja*, *ihmissuhdeosaaja*, *elämän opettaja*, *rakkauden antaja* ja *huoltaja*. Vanhemman toimintaa ohjaavat motiivit lapsen hyvinvoinnista. Tekoja ohjaavat tavoitteet, joita vanhemmalla on suhteessa lapseen. Tällaisia tavoitteita ovat esimerkiksi vuorokausirytmistä huolehtiminen sekä sääntöjen ja sopimusten valvominen. Operaatioiden taso on konkreettista toimintaa, esimerkiksi väkivaltaelokuvan katsomisen kieltämistä. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 14-15.)

Säännöllisen arjen, perhe-elämän ja säännöllisten rutiinien muodostumisessa tärkeää on *huoltajan rooli*. Pienen lapsen kannalta huoltajan rooli on elintärkeä jo hengissä pysymisen vuoksi. Useilla huoltajan alaroleilla on yhteys rajojen asettajan ja elämän opettajan rooleihin. Huoltajan alaroleja ovat ruoan antaja, vaatettaja, virikkeiden antaja, levon turvaaja, rahan käyttäjä, puhtaudesta huolehtija, ympäristöstä huolehtija, sairauden hoitajana ja ulkoiluttaja. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 24-25.)

Rajojen asettajan roolissa vanhempi takaa lapselle turvallisen lapsuuden. Rajoitta kasvanut lapsi kokee olonsa turvattomaksi. Rooleja, jotka asettavat rajat, ovat fyysisen koskemattomuuden takaaja, turvallisuuden luoja, sääntöjen ja sopimusten noudattaja ja valvoja, ”ei”-n sanoja, vuorokausirytmistä huolehtija ja omien rajojensa asettaja. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 28-29.)

Ihmisen tunteiden kehitys jatkuu koko elämän. Omien tunteiden ja tarpeiden tunnistaminen sekä ilmaiseminen opitaan lapsuudessa. Myönteisten asioiden kuuleminen itsestä on edellytyksenä positiiviseen minäkäsityksen syntyyn. *Ihmissuhdeosaajan rooleja* ovat keskustelija, kuuntelija, ristiriidoissa auttaja, kannustaja ja tunteiden hyväksyjä. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 27-28.)

Rakkauden antajan roolissa vanhempi luo naisellisen/miehisen itsetunnon ja itseluottamuksen pohjan. Vanhemman on tärkeää osoittaa rakkauttaan lastaan ja itseään kohtaan. Lapsen kehitykselle tärkeää on kannustuksen ja arvostetuksi tulemisen kokemus. Rakkauden antajan roolit ovat itsensä rakastaja, hellyyden antaja, lohduttaja, suojelija, hyväksyjä ja hyvän huomaaja. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 25-26.)

Elämän opettajan rooliin kuuluu arkielämän taitojen ja arvojen välittäminen sekä sosiaalisten taitojen ja tapojen opettaminen. Moraali, arvot ja asenteet, jotka on omaksuttu lapsuudessa, ovat melko pysyviä. Kaikki roolikartan roolit ovat tarpeellisia vanhemmuuden toteutumisessa, eri roolit vain korostuvat lapsen kehityksen eri ikäkausina eri tavoin. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 22, 26-27.)

3.2 Vanhemmuus lapsen syntymän jälkeen

Vauvaiässä korostuvat rakkauden antajan, ihmissuhdeosaajan ja huoltajan roolit. Huoltajan tehtävänä on huolehtia vauvan psyykkisestä ja fyysisestä hyvinvoinnista. Rakkauden antajan ja ihmissuhdeosaajan rooleissa vanhempi on vuorovaikutuksessa sekä lapseen että toiseen vanhempaan. Lapsi kasvaa vanhempien välisestä suhteesta. Jo varhaisessa vaiheessa lapsi saa mallia ja kokemuksia ihmisten välisistä suhteista ja tunneilmastosta. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 22.)

Leikki-iässä lapsen harjaantuessa liikkumaan rajojen asettajan rooli tulee erittäin tärkeäksi. Lapsi tarvitsee rajojen asettamista monella eri tasolla. Vanhemman johdonmukaisuus rajojen asettajana lapsen uhmaiässä luo lapselle turvallisuutta ja opettaa sietämään pettymyksiä. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 23.)

Kouluiässä lapsi oppii sosiaalisia taitoja, ja silloin vanhemmuudessa korostuu rooli elämän opettajana. Vanhemman oikeudenmukaisesta suhtautumisesta ja kasvuympäristönsä tavasta elää lapsi oppii parhaiten moraalin. Lapsuudessa ja nuoruudessa opitut arvot ja asenteet vaikuttavat pysyvästi persoonallisuuteen. Aikuiselta saatu arvostus ja kavereilta saatu hyväksyminen korostuvat kouluiässä. (Helminen, Iso-Heiniemi 1999, 23.)

3.3 Vanhemmuuden tukeminen

Vanhemmuuden tukeminen kohdistuu aikuisen kykyyn olla yhteydessä lapseen ja huolehtia lapsesta. Vanhemmuuden tukemisen tulee parantaa näitä kykyjä sekä antaa tietoa siitä, miten asiat saadaan edistymään paremmin. Vanhemmuutta tukemalla parannetaan vanhemman kykyä pitää huolta itsestään ja rajoistaan. Vanhemmat tarvitsevat myös tietoa vanhemmuuden taidoista. Sen lisäksi vanhemmat tarvitsevat myös mahdollisuuden jakaa kokemuksiaan vastaavassa elämäntilanteessa olevien vanhempien kanssa. (Kristeri 1999, 69-70.)

Vanhemmuuden vahvistamiseksi tarvitaan myös uudenlaista keskustelu- ja kumppanuuskulttuuria (yhteistyötä). Siinä tuetaan ja jaetaan perheiden, vanhempien ja lasten omia kysymyksiä, tarinoita ja pulmia. Keskustelu- ja kumppanuuskulttuurissa korostuvat sellaiset ominaisuudet kuin hienotunteisuus, kunnioitus, empatia, jämäkkyys, luotettavuus ja tasa-arvoisuus. Näin vanhemmille tulee mahdollisuus keskustella vanhemmuuden identiteetistä, vanhemmuuteen kasvusta ja lapsen ja vanhemman välisestä tunnesuhteesta tai taloudellis-yhteiskunnallisista ristipaineista, joihin työn, asumisen ja perhe-elämän yhteensovittaminen vanhemmat asettaa. (Kekkonen 2004, 94.)

3.4 Jaettu vanhemmuus

Suomen Kuntaliiton lapsipoliittisessa ohjelmassa todetaan, että nykypäivän lapsella on perheensä lisäksi paljon muita vertais- ja aikuissuhteita sekä kasvattajia. Lapset viettävät tänä päivänä suurimman osan arkipäivästä kodin ulkopuolella, esimerkiksi päivähoitossa ja erilaisissa vapaa-ajan harrastuksissa, ilman omien vanhempien läsnäoloa. Tämän vuoksi kasvatustehtävä jakaantuu monille tahoille. (Eläköön lapset – lapsipolitiikan suunta 2000, 26.)

Yhteiskunnassa on syntymässä uudenlainen lapsi- ja kasvatuskäsitys. Lähiyhteisössä haetaan yhteisiä pelisääntöjä kaikkien kasvatustehtävään osallistuvien kesken. Tärkeänä nähdään muiden lasten kanssa työskentelevien aikuisten toimiminen vanhempien rinnalla kasvatustehtävässä. Kasvatustehtävässä arvostetaan jokaisen vanhemman arkista kasvattamisen osaamista sekä lapsen osallistumista yhteisten pelisääntöjen luomiseen. (Eläköön lapset –lapsipolitiikan suunta 2000, 27.)

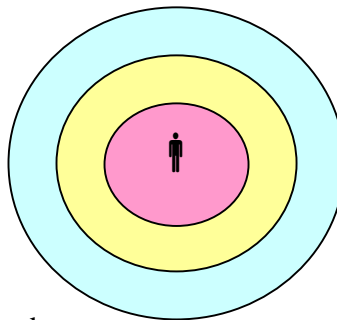
3.5 Sosiaalinen tuki

Sosiaalinen tuki viittaa yksilöön kohdistuvaan tukeen ja tukea antavaan toimenpiteeseen ihmissuhteissa. Sosiaalinen tuki voi olla suoraa henkilöiden kautta välittyvää sosiaalista tukea tai epäsuoraa järjestelmien kautta annettua sosiaalista tukea. Sosiaalinen tuki kuuluu sosiaalisen verkoston käsitteen alle, sosiaalinen verkosto on siis laajempi ja kokonaisvaltaisempi käsite. (Seikkula 1994, 17.)

Ihmisellä on perustarve kuulua jäsenenä sosiaalisten suhteiden verkostoon, jossa hän saa tukea toisilta ja toisaalta hän voi antaa tukea toisille. Kun yksilö tietää, että hänestä pidetään ja häntä rakastetaan, saa yksilön tuntemaan itsensä arvostetuksi. Sosiaaliseen tukiverkostoon kuuluminen on ihmiselle hyvin merkittävää ja tärkeää. Tukiverkosto muuttuu elämänkaaren aikana ihmisten roolimutosten takia. (Tarkka 1996, 12-13.)

3.6 Sosiaalisten verkostojen määritelmiä

Perinteisesti sosiaaliset verkostot ovat muodostuneet perheestä, suvusta ja naapureista. Nykyään sosiaaliset verkostot ymmärretään laajemmin. Sosiaaliseen verkostoon kuuluvan lähiyhteisön voi muodostaa ystävien ja tuttavien verkosto, jonka ihmiset voivat vapaasti koota esimerkiksi samansuuntaisen kiinnostuksen pohjalta.

- = Lähimmät ihmissuhteet
- = Ihmissuhteet yhteydessä rooleihin
- = Henkilön rooleihin ja tukiverkostoon kuuluvat ihmissuhteet, jotka voivat muuttua usein

KUVIO 1 Sosiaalisen verkoston kuvaus. (Mukaeltu mallista Kahn & Antonucci 1980.)

Oheisessa kuviossa henkilö on keskellä, ja hänet on ympäröity kolmella eri ympyrällä. Sisimmäisessä ympyrässä kuvataan lähimmäiset ihmissuhteet, kuten perheenjäsenet sekä läheisimmät ystävät. Tämä tukiverkosto on yleensä pysyvä. Keskiympyrän suhteet ovat yhteydessä henkilön rooleihin (esimerkiksi ystävä, naapuri, työtoveri) ja muuttuvat ajan myötä. Uloimpaan ympyrään kuuluvat suhteet ovat sidoksissa henkilön rooleihin ja tukiverkostoon. Uloimman ympyrän suhteet voivat muuttua usein. Tähän ryhmään kuuluvat työtoverit ja ammattihenkilöt, kuten terveydenhuoltoalan ammattilaiset. (Tarkka, 1996, 13-14.)

3.7 Vertaistuki

Ryhmissä, joissa on samanlaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä, mahdollistuu vertaistuen antaminen ja saaminen. Näitä ryhmiä voidaan kutsua nimellä vertaisryhmä tai vertaistuen ryhmä. (Euramaa 2001, 13-15.)

Vertaisryhmässä vanhemmilla on tilaisuus kuunnella toisten tarinoita ja rakentaa sillä tavoin omaa vanhemmuuttaan. Jakamalla samankaltaisia kokemuksia vanhemmat saavat tukea omaan jaksamiseensa. Erilaisuuden kokemukset voivat taas antaa tilaa ja vaihtoehtoja. Näin vertaistuen avulla on mahdollista löytää itselle oikea tapa olla vanhempi. Ryhmän jäsenille tarjoama tuki voi vahvistaa heidän itsetuntoaan ja lisätä taitoja selviytyä kriisitilanteista. (Euramaa 2001, 13-15.)

Vertaistuki on myös hyvin tärkeä perheiden lapsille. Lapsi on kiinnostunut samankäisistä lapsista ympärillään. Kaveri- ja ystävyysuhteiden kautta lapsi harjoittelee erilaisia rooleja ja muodostaa samalla omaa identiteettiään. Myös lapsi harjoittelee vertaisryhmässä niitä ”eväitä”, joita hän on saanut oman perheensä tunnemaailmasta ja sosiaalisesta maailmasta. Muiden lasten antama palaute lapsen omasta käyttäytymisestä vahvistaa jo opittuja vuorovaikutustaitoja tai muokkaa niitä uudelleen. (Aaltonen ym. 2004, 163.)

4 PERHETYÖ

Perhetyö on toimintatapa, jonka ideologia perustuu perhekeskeisyyteen. Perhetyötä tehdään monella eri taholla, ja siihen kuuluu erilaisia tehtäviä. Perhetyötä on monenlaista: kotipalvelua, avohuollon perhetyötä, perhekuntoutusta, perhekerhoja jne. Perhetyö on moniammatillista toimintaa, jolla pyritään tukemaan ja parantamaan perheiden hyvinvointia. Perhetyön saatavuudessa on kuitenkin kuntakohtaisia eroja: joissakin kunnissa on organisoitu monenmuotoista perhetyötä, kun taas joissakin sitä ei ole nimetty työksi lainkaan. (Uusimäki 2005, 18-19.)

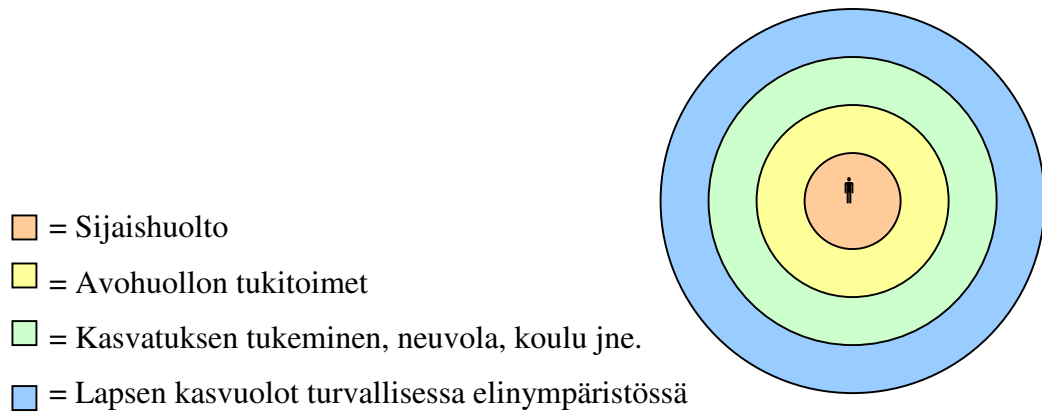
4.1 Perhetyön määrittelyä

Perhetyö määrittyy taustaorganisaatioiden mukaan joko ennaltaehkäiseväksi tai korjaavaksi työksi. Ennaltaehkäisevä perhetyö on peruspalvelua, johon kuuluu terveydenhuolto, päivähoido ja kotihoidon antama tuki erityisesti lapsiperheille. Työn painopiste on arjessa auttamista, neuvomista, virkistykseen tarjontaa ja vertaistuen mahdollistamista. Korjaava perhetyö on intensiivisempää sosiaalityötä, joka on suunniteltua ja tavoitteellista perheeseen vaikuttamista. (Uusimäki 2005, 30-31.)

Perhetyö voidaan määritellä kahdella erilaisella tavalla. Perhetyö voi olla välillistä tai välitöntä. Välillisellä perhetyöllä tarkoitetaan palvelun kohdistumista perheeseen jonkun perheenjäsenen kautta. Välittömässä perhetyössä palvelun kohteena on koko perhe tai yhteisö. Yhteisönä voi olla esimerkiksi saman asuinalueen perheitä tai samanlaisessa elämäntilanteessa olevia perheitä. Perhetyön ollessa välitöntä perhetyön toiminta kohdistuu samaan aikaan useampaan perheeseen tai yhteisön jäseniin ja lisää näin hyvinvointia. (Uusimäki 2005, 31-33.)

4.2 Perhetyö on osa lastensuojelua

Lastensuojelulaissa perheille annettava perhe- ja yksilökohtainen tuki tyypitellään avohuollon tukitoimeen, sijaishuoltoon sekä jälkihuoltoon. Avohuollon keinoilla pyritään turvaamaan lasten ja perheen elämisen laatu perheen omassa elinympäristössä. Avohuollon keinoja ovat esimerkiksi ohjaaminen ja osallistuminen lapsen ja perheen elämään. Avohuollon tukitoimena voidaan järjestää perhekuntoutusta tai muuta lyhytaikaista hoitoa kodin ulkopuolella. Avohuollon tukitoimet käsittävät myös lapsen koulunkäynnin ja harrastustoiminnan turvaamisen sekä nuorten tuetun asumisen, toimeentulon varmistamisen ja muut tukitoimet. Tukitoimiin sisältyy myös tukihenkilön tai tukiperheen järjestäminen lapselle tai nuorelle, jos tämä sitä tarvitsee. (Mikkola 2004, 77.)

KUVIO 2 Lastensuojelulain rakenne (Mikkola 2004, 79.)

Lastensuojeluun liittyvät käsitteet määräytyvät sen mukaan, kenen toimintaa sillä tarkoitetaan. Jos ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä tekee jokin muu taho kuin sosiaalialan ammattilaiset niin se määritellään opetukseksi, kasvatukseksi, vapaa-ajan-toiminnaksi jne. ja sitä toteutetaan jokaisen alan oman kielenkäytön ja käsitteistön mukaan. Organisaatiossa, jossa sosiaalityöntekijä tekee yhdistettyä sosiaalityötä, ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö näkyy yleisenä sosiaalityönä. (Mäkelä-Näkki 1999, 72.)

4.3 Perheleiri

Yhteiskunta muuttuu koko ajan ja luo erilaisia paineita lapsiperheille. Suomalaisen kulttuuriin kuuluu pitää perheen ongelmat perheen sisällä, eikä lähteä hakemaan apua. Lapsissa se näkyy aggressiivisena tai poissaolevana käyttäytymisenä. Vanhempien työelämän muutokset heijastuvat perhe-elämään, vanhemmuuteen ja lasten ja vanhempien väliseen vuorovaikutukseen. Vanhemmat joutuvat usein selviytymään yksin lastensa kasvatuksesta, kun läheltä ei löydy tukea eikä neuvoja arjen pulmiin. (Hurtig 1999, 19-21.)

Perheleiri tarjoaa vanhemmille aikaa olla lastensa kanssa ja kokea yhdessä tekemisen riemua. Perheet tapaavat toisia perheitä ja voivat näin pohtia yhdessä van-

hemmuuden tuomia haasteita. Lapset saavat myös kavereita ja erilaista tekemistä leiriohjaajien tuella.

Leirin tarkoitus on tuoda perhetyötä ja työntekijöitä tutuiksi perheille ja näin madaltaa kynnystä avun hakemiselle. Tästä syystä pidän perheleiriä tärkeänä perhetyön toimintamuotona. Tämän opinnäytetyön avulla kartoitan myös lapsiperheiden toivomuksia siitä, mitä he odottavat saavansa perheleiriltä.

Perheleiri on yhdessä olemista ja kokemista. Leirillä onnistuneen ryhmäyhtymisen avulla perheiden on mahdollisuus harjoitella vuorovaikutustaitoja. Yhteiset kokemukset lähentävät perhettä ja työntekijöitä sekä synnyttävät keskinäistä luottamusta. Leirillä olevat työntekijät ja perheet vapautuvat olemaan henkilökohtaisemmin läsnä. Leirin sisältöä miettimällä perheleiristä tulee tavoitteellista perheiden elämänhallintaa edistävä toimintamuoto. Tutustumisen ja kokonaiskuvan syntymisen kannalta leiri on tehokas ja nopea toimintamuoto. (Mäkelä-Näkki 1999, 26.)

4.4 Voimaantuminen

Perheleirillä vanhempien on mahdollisuus kokea voimaantumista. Voimaantumisessa keskeisenä ajatuksena on se, että voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään: se on yksilössä olevaa sisäistä voimantunnetta. Voimaantuminen on jokaisen henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi. Voimaa ei voi antaa toiselle, mutta voimaantumista voidaan tukea hienovaraisilla ja mahdollistavilla toimenpiteillä, kuten avoimuudella, toimintavapaudella ja rohkaisemalla sekä turvallisuuteen, luottamukseen ja tasa-arvoisuuteen pyrkimisellä. Keskeistä on, että ihminen saa kokemuksen mahdollisuuksistaan vaikuttaa olosuhteisiinsa, saavuttaa päämääriään ja saada enemmän valtaa elämäänsä. Voimaantumisen käsite tarkoittaa myös ihmisen toimintakykyisyyden lisäämistä tai kykeneväksi tekemistä. (Siitonen 1999, 93.)

Vaikka voimaantuminen on ihmisen henkilökohtainen prosessi, siihen vaikuttavat toimintaympäristöön liittyvät tekijät, kuten toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset ra-

kenteet. Ilmapiirin avoimuus, turvallisuus ennakkoluulottomuus, rohkaiseminen ja tukeminen ovat yhteydessä voimaantumiseen. (Siitonen 1999, 145.)

5 LAPSIPERHEIDEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN PERHELEIRIN AVULLA

Tällä hetkellä lapsiperheiden elinolot ovat koventuneet. Työn ja perheen yhteensovittaminen ja yksinhuoltajuus ovat asioita, joita lapsiperheet nykyaikana kohtaavat. Lapsiperheiden hyvinvoinnin parantamisen lähtökohtana on ennaltaehkäisy ja varhainen puuttuminen ongelmiin tai epäkohtiin. Kunnissa on ryhdytty kokeilemaan uusia lapsiperheille kohdistettuja työmuotoja. Tavoitteena on lapsiperheiden syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvoinnin lisääminen. (Etelä-Suomen läänin perhepoliittinen ohjelma 2006-2015, 7.)

5.1 Kartoituksen tarkoitus ennen perheleiriä

Perheleirin suunnittelun yhteyteen sisältyy kartoitus. Kartoituksen tehtävänä on kartoittaa puolistrukturoidun lomakehaastattelun avulla ennen perheleirin alkua, mitä odotuksia ja toiveita perheleirille tulevilla perheillä on. Leirin loputtua kerätään palautelomake kaikilta leirille osallistuvilta yli kaksivuotiailta, ja selvitetään, ovatko heidän odotuksensa ja toiveensa toteutuneet.

Perheleirin tarkoitus on tehdä näkyväksi perheleirin tärkeys ennaltaehkäisevän lastensuojelun perhetyön toimintamuotona, alentaa kynnystä avun hakemiselle varhaisessa vaiheessa ennen ongelmaa ja synnyttää luottamusta sosiaalialalla työskenteleviä henkilöitä kohtaan. Perheet, joissa on runsaasti lapsia tai joiden vanhemmilla on epäsäännölliset työajat, perheleiri luo mahdollisuuden kiireettömään yhdessäoloon. Vanhemmat saavat leirillä vertaistukea ja lapset ikäistään seuraa. Perheleirin tavoitteena on myös estää lapsiperheiden syrjäytymistä, koska

perheleirillä on mahdollisuus tutustua Hämeenkosken kunnassa asuviin muihin lapsiperheisiin.

5.2 Aikaisempia perheleiritutkimuksia

Etsiessäni perheleiritutkimuksia sain todeta, että perheleiritoimintaa on tutkittu vain vähän, vaikka perheleiritoiminta ei ole mikään uusi asia. Taavitsaisen ym. (1985, 8.) mukaan perheleiritoiminta on saanut alkunsa jo vuonna 1898 äideille kohdistettuna sosiaalipalveluna. Tällöin perheleiritoimintaa kutsuttiin lomakodiksi, joka kantoi nimeä kesäsiirtola.

Kirjassaan *Perheleirit kasvatuksen tukijoina* Asta Taavitsainen ja Marjatta Oranen (1985) tutkivat Mannerheimin Lastensuojeluliiton Keski-Suomen piirissä järjestämiä perheleirejä, joiden tavoitteena oli tukea vanhempia kasvatustehtävässään. Perheleirit olivat viikonlopun pituisia ja perheleirien ohjelma muodostui ohjatusta toiminnasta vanhemmille ja lapsille, yhteisestä toiminnasta, keskustelutilaisuuksista ja vapaa-ajasta. Leirin tutkimustulosten mukaan leiriläiset kokevat perheleirit mahdollisena tukijana silloin, kun perheen ulkopuolinen tukiverkosto ei ole kunnossa. Perheet, joilla on ongelmia, voivat osallistua perheleirille, mutta leirillä tulee olla sosiaali- tai perhetyöntekijä, joka voi tukea vaikeuksissa olevaa leirillä tai antaa tietoa ammattiauttajista. Tämä tutkimus tarjoaa myös perustietoa perheleirien ohjelman ja ulkoisten olosuhteiden järjestämisestä. (Taavitsainen, Oranen 1985.)

Edellä mainittua tutkimusta käytin apunani, kun suunnittelin perheleiriä Hämeenkoskelle. Tässä muutama seikka, jonka Taavitsainen (1985) on huomionnut tutkimukseensa: On tärkeää ottaa kaikki ohjaajat suunnitteluvaiheeseen mukaan, jotta perheleiritoiminnan tavoitteet tulevat tutuksi kaikille. On myös tärkeää miettiä, missä määrin kannatta ottaa tulevia perheleiriläisiä suunnitteluun mukaan. Perheleiriläiset itse ovat parhaita asiantuntijoita leirisuunnittelussa varsinkin silloin, jos he ovat olleet perheleirillä aiemminkin. (Taavitsainen ym. 1985.)

Soile Kaasinen (1998) lähestyi pro gradussaan perheleirejä sosiaalityön näkökulmasta. Tutkimuskohteenaan hänellä oli kaksi Helsingin sosiaaliviraston kesällä 1996 järjestämää perheleiriä. Lastensuojelun asiakkaille avohuollon tukena oli myönnetty viisi vuorokautta ohjelmallista lomaa. Kaasinen tutki virkistykseen ja sosiaalityön yhteensovittamista ja loman merkitystä. Asiakkaat kokivat perheleirin tärkeäksi ja onnistuneeksi. Vapaamuotoisella yhdessäololla oli myönteisiä vaikutuksia myös yhteistyöhön leirin päätyttyä.

Katri Mäkelä-Näkki (1999) on raportoinut Parasta Lapsille ry:n Löytöretki-projektia, jonka perhetyön malli koostuu perhekeskustelusta, toiminnallisuudesta ja perheleireistä. Löytöretki-projekti toteutettiin Vantaalla lastensuojelullisena avohuollon tukitoimenpiteenä vuosina 1994-1999. Projektin tavoitteena oli saada perheiden resurssit paremmin käyttöön ja tarjota lapsille turvatut kasvun ja kehityksen olosuhteet. Yhteenvedossa todettiin, että työntekijät kokevat uuden työmuodon palkitsevana ja tehokas perhetyö tarvitsisi vähintään yhden leirin päästäkseen alkuun.

5.3 Vanhempien odotuksia perheleirille

Kun perheleirille osallistuvat perheet oli selvillä, heille jaettiin kyselykaavake, jossa haluttiin kartoittaa odotuksia perheleiristä sekä toiveita vanhempien ryhmässä käsiteltävistä asioista ja lasten ohjatusta toiminnasta. Perheleirin ohjelma ei ollut vielä valmis, joten vanhempien vastaukset vaikuttivat leirin suunnitteluun ja toteutukseen.

Vanhempien perheleiriodotuksista tuli esiin toive, että leiri olisi erilainen kuin tavalliset leirit. Leirillä voisi tehdä ”*Lasten ehdoilla kun ei koti- ja työhommat paina*”, ja se toisi ”*mukavaa vaihtelua tavalliseen perhe-elämään*” ja voisi ”*viettää laatu-aikaa lasten kanssa, pois arjen rutiineista*” . Leirillä haluttiin ”*saada tutustua muihin perheisiin ja lapsiin*” , olla yhdessä, leikkiä erilaisia leikkejä ja pelata perheiden kesken. Vanhemmat odottivat myös vinkkejä perheen yhdessäoloon kotiin vietäväksi. Vanhemmat halusivat lastensa kanssa muun muassa kalastaa, saunoa ja uida. Toivottiin myös jotakin uutta toimintakokemusta, kuten melontaa.

Yhdessä kysymyksessä kartoitettiin, mitä asioita vanhemmat haluaisivat vanhempainryhmässä käsiteltävän. Vanhemmat haluaisivat saada uusia ideoita ”*vanhempana jaksamiseen*” ja tutustua toisiinsa. Keskustella lapsista ja ”*Luennoitsija voisi tulla kertomaan esim. lastentarvikkeista*”.

Myös lasten mielipidettä olisi haluttu kysyä, mutta resurssit eivät riittäneet siihen, että lapsille olisi tehty oma kyselykaavake. Siksi kysyttiin vanhempien mielipidettä siitä, mitä he haluaisivat lasten ohjatuilta toiminnalta. Vanhemmat toivovat, että toiminta ei olisi liian ohjattua vaan lapset saisivat toteuttaa itseään luovasti ”*Ötököiden etsintää*” ja ”*Tarpeeksi haastavia ja jänniä toimintahetkiä*”. Ohjelmassa voisi olla piirtelyä, askartelua, luontoon tutustumista ja pienille musiikkileikkejä.

Kysymykseen, mitä perheet halusivat tehdä yhdessä, vastaukseksi tuli: yhdessä hauskanpitoa, uimista, saunomista ”*Ulkokilpailuja ja -pelejä*” ja makkaranpaistoa nuotiolla yhteislaulujen kera, ”*Ei ainakaan mitään ryhmätöitä.*”

Lopuksi vanhemmat toivoivat, että ”*Leirillä olisi henkilö, joka osaisi kertoa perheitä koskevista asioista, mistä saa, mitä, miten...*” ja ”*Hyvää ruokaa ja tupakkapaikka.*”

Puuhis-perheleiri -nimi perheleirille syntyi vanhempien vastauksia tutkittaessa haastattelulomakkeista. Vastauksista nousi selvästi esille, että vanhemmat haluaisivat tehdä koko perheen kanssa jotain tavallisesta poikkeavaa ja toimia yhdessä toisten perheiden kanssa. Näitä vastauksia käytettiin hyväksi suunniteltaessa perheleiriä kesällä 2006.

6 PUUHIIS-PERHELEIRI HÄMEENKOSKELLA 2006

6.1 Tietoja Hämeenkosken kunnasta

Hämeenkosken kunta sijaitsee Etelä-Suomen läänissä, Päijät-Hämeen maakunnassa. Hämeenkoskelta on matkaa Lahteen 30 km, Hämeenlinnaan 45 km, Tampereelle 100 km ja Helsinkiin 120 km. Kunta on perustettu 1865. Nimen Hämeenkoski kunta sai 1.1.1995, ennen nimen muutosta kunta tunnettiin nimellä Koski HL (Hämeen lääni). (Hämeenkosken kunta 2006.)

Hämeenkosken kunnan väkiluku on pysynyt tasaisena noin 2200:n tienoilla. Väestö vähenee kylistä, mutta lisääntyy kuntakeskuksessa. Hämeenkoski ei ole työpaikkaomavarainen kunta, vaan sieltä käydään työssä ympäristökunnissa ja kaupungeissa. (Hämeenkosken kunnan talousarvio 2007, taloussuunnitelma 2007-2009, 7.)

Hämeenkoskella ei ole lapsi- ja perhepoliittista ohjelmaa vaan siellä toteutetaan Etelä-Suomen läänin perhepoliittista ohjelmaa, joka on laadittu vuoteen 2015 asti. (Etelä-Suomen lääninperhepoliittinen ohjelma 2006-2015, 14.)

Hämeenkoski oli mukana Päijät-Hämeen Hyvinvointineuvola –hankkeessa, joka alkoi huhtikuussa 2003 ja loppui lokakuussa 2005. Hyvinvointineuvola-hankkeen yhtenä tavoitteena oli lapsiperheiden arjensujumisen helpottuminen ja hyvinvoinnin lisääntyminen. Tämän tavoitteen täyttäviä keinoja on vanhemmuuden ja parisuhteen, lapsen ja perheen fyysisen ja psykososiaalisen hyvinvoinnin sekä perheen voimavarojen ja selviytymiskeinojen tukeminen (Taajamo, Soine-Rajanummi, Järvinen 2005, 88).

Lapsiperheille suunnattuja peruspalveluita Hämeenkosken kunnassa ovat sivistystoimen, teknillisen toimen ja sosiaalitoimen palvelut. Kunta kuuluu jäsenenä Päijät-Hämeen perheneuvolan kuntayhtymään, josta perheet saavat erityispalveluja, kuten perheneuvolan, lasten- ja nuortenpsykiatrian palvelut. Kunnalla on sopimus Lahden

seurakuntayhtymän perheasiain neuvottelukeskukseen käytöstä. (Hämeenkosken kunta Toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2006, 13.)

Hämeenkosken seurakunnan lapsiperheille suunnattu toiminta muodostuu lapsikerhosta sekä pyhäkoulutoiminnasta. Lisäksi seurakunta järjestää yhteistyössä kunnan kanssa leirejä sekä muuta lapsille, nuorille ja perheille kohdennettua toimintaa. (Rikonen 4.6.2007.)

Muuta lapsiperheille suunnattua ohjelmaa tarjoaa Mannerheimin Lastensuojeluliitto ja Hämeenkosken Martat. Yhdistykset tuottavat opetus- ja harrastustoimintaa, leirejä, retkiä sekä järjestävät erilaisia tapahtumia Hämeenkoskelle. (Hämeenkosken kunta info, Tervetuloa kuntaan, 2006.)

.

6.2 Valmistelutyö ennen perheleiriä

Tässä opinnäytetyön raporttiosassa haluan tuoda näkyväksi, mitä valmistelutöitä olen tehnyt ennen perheleirin toteutumista, tulevien perheleirien järjestämisen tueksi. Suunnitteluun kuulu myös ruokahuollosta ja kaikesta materiaalista vastaaminen.

Valmistelutyö alkoi vuonna 2005 syksyllä. Etsin toimeksiantajaa toiminnalliselle opinnäytetyölleni. Toimeksiantajaksi sain Hämeenkosken kunnan yhteistyössä Hämeenkosken seurakunnan kanssa. Hämeenkosken kunta ja Hämeenkosken seurakunta tekevät paljon yhteistyötä, ja tämä perheleiri oli heidän yhteinen pilottihankeensa.

Suunnitteluun kuului perheleirin rahoituksen järjestäminen. Neuvoteltuani helmimaaliskuussa 2006 Hämeenkosken sosiaalijohtajan ja seurakunnan pastorin kanssa, päädyttiin siihen tulokseen, että Hämeenkosken kunnan sosiaalitoimi maksaa ruuat, leirin apuohjaajien palkkiot ja puolet ravitsemustyöntekijän palkasta. Kunnasta tuli myös kaksi työntekijää perheleirille. Hämeenkosken seurakunta lahjoitti viikonlopuksi leirimajan käyttöömmek, maksoi puolet ravitsemus-

työntekijän palkasta ja antoi yhden työntekijän perheleirille. Loput kustannukset jäivät opintäytetyön tekijän kustannettavaksi.

6.3 Kohderyhmä ja tiedotteet

Perheleirin kohderyhmäksi valittiin kaikki hämeenkoskelaiset lapsiperheet. Perheleirin tarkoitus oli, että Hämeenkoskelle muuttaneet uudet lapsiperheet ja jo Hämeenkoskella asuvat lapsiperheet kohtaisivat toisensa ja näin loisivat uusia sosiaalisia suhteita ja saisivat vertaistukea toisiltaan.

Tiedotteiden (liitteet 1 ja 2) ja tutkimusluvan (liite 4) suunnittelu oli aikaa vievää työtä, koska piti olla tarkkana, mitä tiedottaa ja kenelle. Tiedotteiden teossa kannattaa käyttää luovuutta. Ilmoitus ei saa olla liian täynnä, jotta siitä löytyy tarpeelliset tiedot. Hyvä tiedote on houkutteleva: sopivasti asiaa, iloisia kuvia ja tiedotteesta selviää, kenelle se on tarkoitettu. (Ruuskomaa 2001, 42-43.)

Tiedotteiden jako tapahtui huhtikuussa siten, että Hämeenkosken kunnan Tuulikanaleen ja Pappilan päiväkodeissa jaettiin jokaiselle perheelle tiedote. Tiedotteessa kerrottiin järjestettävästä toiminnallisesta opinnäytetyöstä, perheleiristä, ja kiinnostuneita perheitä pyydettiin ottamaan yhteyttä tiedotteen alla oleviin henkilöihin. Samanlainen tiedote laitettiin Hämeenkosken kunnan sosiaalitoimiston ja Hämeenkosken seurakunnan viraston ilmoitustaululle. Perheleiristä kertova esite vietiin myös neuvolan ilmoitustaululle. Opinnäytetyön tekijä kävi henkilökohtaisesti kertomassa perheleiristä Mannerheimin lastensuojeluliiton perhekerhossa 19.4.2006. Tiedotus perheleirin järjestämisestä otettiin vastaan kiinnostuneena. Hämeenkosken kunnan sosiaali-/perhetyöntekijä ja ”Ote elämään” -projektin päällikkö tiedottivat tulevasta perheleiristä omille asiakkailleen.

6.4 Ilmoittautuminen ja lomakehaastattelu

Tiedotteisiin oli mainittu viimeiseksi ilmoittautumispäiväksi 15.5.2006. Ilmoittautumisia määräpäivään mennessä oli tullut neljältä perheeltä, joten ilmoittautumisaikaa jatkettiin kuukauden loppuun eli 31.5.2006 saakka. Perheleirille ilmoittautuminen ei edennyt suunnitelmien mukaan. Ei selvinnyt, oliko syy tiedotteissa, ajankohdassa vai perheiden motivoimisessa. Perheiden ohjaamisen ja motivoinnin vaikeutta on koettu myös Löytöretki-projekteissa. Ensin projektiin on ollut lähdössä monta perhettä, mutta lopulta vain muutama perhe on osallistunut. (Mäkelä-Näkki 1999, 18-19.)

Perheleirille oli uuteen määräaikaan (31.5.2006) mennessä ilmoittautunut yhteensä 7 lapsiperhettä. Perheistä viisi oli avo/avioliitossa olevia perheitä ja kaksi yksinhuoltajaperheitä. Vanhempia oli yhteensä 13 ja lapsia 15, joista neljä tyttöä ja 11 poikaa.

Perheleirille määräpäivään mennessä ilmoittautuneille perheille tehtiin touku-kuussa viikolla 21 kartoitus kyselylomakkeella (liite 3) odotuksista ja toiveista koskien tulevaa perheleiriä. Jokaisen perheen kanssa sovittiin tapaaminen, jossa annettiin heille henkilökohtaisesti puolistrukturoitu teemahaastattelulomake, tutkimuslupa ja palautuskirjekuori postimerkillä varustettuna. Haastattelulomakkeen avulla oli tarkoitus saada tutkimusaineistoa perheleirille tulevan perheen taustasta ja myös vanhempien odotuksista tulevasta perheleiristä. Hanna Vilkkaan (2005, 101.) mukaan lomakehaastattelu on hyväksi koettu tutkimusaineiston keräämisen tapa silloin, kun tutkimus ei ole kovin laaja ja tavoite on hyvin rajattu. Hirsjärvi ym. (1997, 195.) suosittelee myös teemahaastattelua käytettäväksi silloin, kun kyseinen tema on jo tiedossa. Teemahaastattelussa haastateltava kirjoittaa kysymyksen jälkeen vastauksen tyhjälle riville.

Vanhempien kanssa käytiin haastattelulomakkeessa olevat kysymykset läpi, ja jos vanhemmille tuli jotain kysyttävää, he saivat kysymyksiin tarkennuksen heti. Lapsille en tehnyt omaa teemahaastattelulomaketta, vaikka Maarit Alasuutarin (2005, 145-146.) mukaan lasten haastattelu mahdollistaa lasten äänen kuulemisen ja heidän näkökulmansa esille tuomisen. Myös Liisa Karlson (2000, 46.) toteaa

tutkimuksessaan, että lapsi rakentaa aktiivisesti maailmaa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Tärkeänä lapsen kasvussa nähdään yhteisö ja muut ihmiset. Ihminen tulee subjektiksi vain osallistumalla yhteisön toimintaan. Tulevaisuudessa kannattaa tiedustella lasten toivomuksia toimintojen suunnittelussa, etenkin, jos perheleirillä on teema.

Tässä kohtaa haluan ottaa esille kyselylomakkeen kaksi kysymystä, jotka tuovat esille, mistä lapsiperheet ovat saaneet tiedon perheleiristä ja mikä sai heidät kiinnostumaan perheleiristä. Taavitsainen ym. (1985) kertoo raportissaan, että leimautumisen välttämiseksi kannattaa antaa perheiden hakeutua vapaasti perheleirille ja esittää kaikille leiriläisille samanlainen neutraalilta taholta tullut kutsu. (Taavitsainen ym. 1985, 49-47.)

Ensimmäinen kysymys selvitti, mistä vanhemmat olivat saaneet tiedon perheleiristä. Vastauksista selvisi, että enemmistö perheleirille osallistuvista perheistä oli saanut tiedon leiristä MLL:n perhekerhosta (jossa kävin henkilökohtaisesti kertomassa perheleiristä) tai Hämeenkosken kunnan päiväkodeista.

Toinen kysymys oli, mikä sai perheen kiinnostumaan perheleiristä. Vastauksista kävi ilmi, että perheleiri antaa perheelle yhteisen tapahtuman ja mahdollisuuden tutustua uusiin lapsiperheisiin ja ohjaajiin. Myös mahdollisuus viettää kiireetöntä aikaa yhdessä oman perheen ja muiden perheiden kanssa oli syy siihen, miksi perheleiri kiinnosti. Myös mahdollisuus irrottautua viikonlopuksi normaalista arjesta koettiin mieluisana. Muutamalle perheelle perheleiri oli uusi juttu, joten uteliaisuus ja leirin pituus houkuttelivat.

6.5 Toiminnan suunnitteluprosessi

Perheleiritoiminnan suunnitteluprosessi lähti käyntiin kesäkuun 2006 alussa, kun olin tehnyt yhteenvedon vanhempien odotuksista ja toiveista perheleirin toteutuksen suhteen. Taavitsainen ym. (1985, 79.) tuo tutkimuksessaan esille, kuinka tärkeää on ottaa leiriläiset itse mukaan leirin suunnitteluun ja mahdollisesti myös toteutukseen.

Puuhis-perheleirin pääsuunnittelusta vastasi opinnäytetyön tekijä. Mukana suunnittelussa olivat myös Hämeenkosken kunnan sosiaali-/perhetyöntekijä ja ”Ote elämään” -projektipäällikkö. Näin useamman yhteistyötahon kanssa toteutettu perheleirin suunnittelu antaa suunnitteluun laajaa moniammatillista osaamista (Euramaa 2001, 36).

Ennen varsinaista perheleiriä ohjaajat kokoontuivat kolme kertaa: 11.4., 21.6., sekä 2.8.2006. Tarpeen vaatiessa he olivat yhteydessä toisiinsa puhelimitse ja sähköpostitse. Heinäkuun loppupuolella suunnittelin leirikirjeet (liitteet 5 ja 6) ja jaoin/lähetin ne perheleirille osallistuville perheille ja ohjaajille. Kaksi päivää ennen suunniteltua perheleiriä keskiviikkona 2.8.2006 klo 13.00-16.00 olin kutsunut kaikki leirille tulevat ohjaajat ja apuohjaajat yhteiseen palaveriin, jossa jaoimme leirin vastuualueet ja keskustelimme leiriin liittyvistä asioista. Ohjaajien vastuualueet leirin toteutuksessa olivat jakautuneet henkilökohtaisten vahvuuksien ja kiinnostusten mukaan.

Ennen leirin alkua, perjantaina 4.8.2006, pidimme leirimajalla palaverin, jossa kävimme läpi vastuualueet ja vastuutehtävät. Jatkossa lauantaina 5.8.2006 ja sunnuntaina 6.8.2006 aamulla heti aamiaisen jälkeen kokoonnuimme tarkistamaan leiriohjelman ja vastuutehtävät. Teimme tarvittavat muutokset aikatauluun. Työt oli jaettu suunnitteluvaiheessa niin, että kolme ohjaajaa oli päävastuussa leirin ohjelmasta. Yksi pääohjaajista vastasi vanhempainryhmästä, ja hänellä oli apunaan yksi apuohjaaja. Työnjako ohjaajien kesken on tärkeää, jotta ryhmäläisten tunteille ja puheelle jää tarpeeksi tilaa ja ryhmä pysyy suunnitellussa tavoitteessaan (Euramaa 2001, 36).

6.6 Vanhemmuuden tukemisen tavoitteet leirillä

Vanhemmuuden tukemisen tavoitteena on tuoda esiin hyvää vanhemmuutta, joka löytyy meidän sisältämme, niistä oikeista tarpeista ja tunteista, jotka meillä on suhteessa turvallisuuteen, läsnäoloon, lohdutukseen ja rakkauteen. Näitä kuunnellesamme meidän sisäinen terve vanhemmuutemme saa meidät pitämään myös huolen

itsestämme. Vanhemmat, joilta sisäinen vanhemmuus puuttuu, tarvitsevat tietoa vanhemmuuden taidoista ja mahdollisuuden jakaa kokemuksia myös siitä, miten asiat saadaan sujumaan paremmin. He tarvitsevat lohdutusta ja tukea vanhempana jaksamiseen, joka antaa lapsille mahdollisuuden tyydyttäviin ja hyviin kokemuksiin. (Kristeri 1999, 69-70.)

Leirin tavoitteena on vaikuttaa lapsiperheiden arkeen ja hyvinvointiin vertaistuen avulla sekä järjestää lapsille ikäistensä seuraa. Vertaistuki antaa voimavaroja arjessa jaksamiseen, henkisten voimavarojen kasvattamiseen ja auttaa kasvamaan ihmisenä. (Euramaa 2001, 13-15.) Tavoitteena on myös perheen arjen sujumisen helpottaminen ja hyvinvoinnin lisääntyminen perhekokonaisuutta vahvistamalla, antamalla vanhemmille aikaa olla yhdessä lastensa kanssa. Tavoitteena on myös vahvistaa perheen sosiaalista vuorovaikutusta tarjoamalla perheelle toimintaa erilaisessa ympäristössä. (Kauppila 2005, 19.)

Leirillä pyritään tukemaan perheiden omia voimavaroja ja selviytymiskeinoja yhdessä tekemisen keinoin. Pyritään löytämään jokaiselle leirille osallistuneelle vanhemmalle uusia voimavaroja ja vahvuuksia toimia vanhempana ja oman itsensä. Tavoitteena on, että vanhemmalla olisi halu ottaa vastuuta itsestään ja pitää huolta muista yhteisön jäsenistä ja heidän hyvinvoinnistaan. (Siitonen 1999, 61.)

Vanhemmille tehdystä kyselylomakkeesta kävi ilmi, että muutamalla perheellä ei ole aikaisemmin ollut mahdollisuutta lomailla perheensä kanssa, joten Puuhis-perheleiri on kokemuksena aivan uusi. Lisäksi perheiden, joissa on runsaasti lapsia, on usein taloudellisesti mahdotonta lomailla yhdessä. Myös vanhempien työkiireet vievät perheiltä yhteistä aikaa. (Rönkä ym. 2005, 175.)

Ammatillisesta näkökulmasta leirin yhtenä tavoitteena oli leiriläisen/asiakkaan ja työntekijän välisen vuorovaikutuksen vahvistaminen ja luotettavan keskusteluyhteyden saaminen yhdessä koettujen toiminnallisten kokemusten ja yhdessä olemisen kautta.

Tarkoituksena oli myös ammatillisesti tukea perhettä jaksamaan paremmin muun muassa kuuntelemalla, perheiden tarpeet huomioimalla, empatialla ja ammatillisella

asennoitumisella. Tarkoituksena oli myös antaa lapselle kokemus turvallisesta elämästä ja tietoa rajojen merkityksestä ja vanhemmille kokemus, että heitä arvostetaan ja kuunnellaan, heidän mielipiteitään kunnioitetaan ja heitä tuetaan jaksamaan kasvattamaan lapsiaan. (Aaltonen ym. 2004, 257-258.)

6.7 Leiriohjelman suunnittelu

Leiriohjelman (Liite 10) suunnittelussa pyrimme huomioimaan leiriläisten odotukset niin, että saisimme aikaan kokonaisuuden, jossa jokainen perheleiriläinen saisi jonkin mukavan kokemuksen kotiin viemiseksi. Toimintaa miettiessämme pidimme tärkeänä, ettei aikataulusta tulisi liian kiireinen, jotta vapaa-aikaakin jäisi riittävästi. Suunnitelmassa huomioitiin myös se, että leiriläiset ryhmäytettäisiin heti leirin alussa leikkimielisellä esittäytymisellä, jotta ryhmätoiminta onnistuisi. Kävimme myös tutustumassa Hämeenkosken seurakunnan leirimajaan etukäteen. Halusimme tietää, mitä mahdollisuuksia piha ja sisätilat antaisivat. Suunnitelimme myös toimintaa sisälle, jos jostain syystä emme voisi ulkoilla.

Perheleirin alussa ryhmäyttämisen tavoitteena oli ryhmäyttää vanhemmat niin, että he voisivat koko leirin ajan erilaisissa tilanteissa keskustella ja jakaa vanhemmuuteen liittyviä onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia vertaisryhmänä. Halusimme antaa myös aikuisille mahdollisuuden vertaistukeen ja ryhmässä työskentelyyn ilman lapsia. Ajatuksena oli, että sosiaali-/perhetyöntekijä alustaisi keskustelun vanhemmuudesta, jonka jälkeen pohtisimme yhdessä vanhemmuutta vanhemmuuden roolikarttaa apuna käyttäen ja sen jälkeen jatkaisimme aarrekarttatyöskentelyllä, johon voisivat osallistua myös yli 7-vuotiaat lapset.

Tarkoitus oli myös toimia suurena ryhmänä, jossa jokainen pääsee osallistumaan omien kykyjensä ja halukkuutensa mukaisesti. Näin sosiaalinen verkosto kasvaa ja yksilö saa näistä vuorovaikutussuhteista henkistä tukea sekä uusia ihmissuhteita. (Seikkula 1994, 16.)

Toiminnan suunnittelussa huomioitiin se, että leiriläisistä suurin osa oli poikia. Siksi leirille haluttiin paljon toiminallista tekemistä ja mahdollisuus esim. jalka-

pallon pelaamiseen, onkimiseen ja uimiseen. Eräs leirin suunnittelussa huomioon otettava seikka oli, että jos lapset viihtyvät, viihtyvät myös vanhemmat. Lapsille oli suunniteltu koko leirin ajaksi erilaista puuhastelua, johon he saivat osallistua halukkuutensa mukaan. Kaikessa toiminnassa oli tarkoitus antaa iloisia onnistumisen kokemuksia ja mukavaa yhdessä oloa kaikille.

Viikonloppu on lyhyt aika, eikä siinä ajassa ehdi vielä tapahtua ihmeitä. Perheleirin toiminnan suunnittelussa tavoiteltiin kuitenkin myös jatkuvuutta niiden perheiden kohdalla, jotka olivat jo perhetyön piirissä. Toivottiin myös perheleirin käynnistävän jotain uutta, esimerkiksi keskustelua, jota vanhemmat voisivat myöhemmin jatkaa esim. MLL:n perhekerhossa.

Hurtig (1999, 96.) kuvaa jatkuvuutta silta ja saari -vertauksella. Jotta perheleirillä löydetyt voimavarat tulisivat käyttöön edistämään lastensuojelullisia tavoitteita, tulisi työskentelyssä syntyä jatkuvuus. Perheleiri jää perheen elämässä erilliseksi saarekkeeksi, jos leirin ja arjen välille ei saada rakennetuksi siltaa. Saari voi toisinaan olla mukava paikka, jonne voi mielikuvituksessa palata, ja samalla muistot perheleiriltä piristävät arkea. Perheleirillä sillan rakentaminen onnistui, koska perheleirillä oli perhetyöntekijä ja diakoni koko leirin ajan, ja he osallistuivat kaikkien toimintaan. Perheleirillä löytyneet voimavarat voidaan näin ollen siirtää perheen arkeen.

6.8 Leiripaikka, leiriläiset ja kuvaus henkilökunnasta

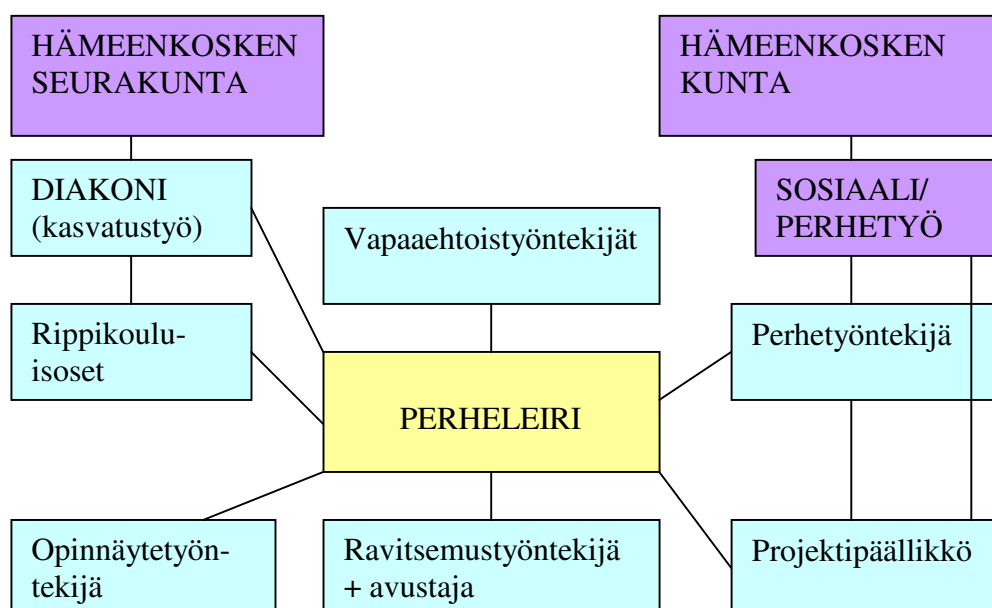
Puuhis-perheleiri pidettiin Hämeenkosken seurakunnan leirimajalla 4-6.8.2006. Paikka sijaitsee Hämeenkosken kunnassa Pääjärven rannalla, kirkonkylästä noin viiden kilometrin päässä, rauhallisella paikalla. Leirimajalla on yöpymistilat 40 ihmiselle, ja lisäksi alueella on viihtyisiä juuri peruskorjattu rantasauna. Alueelta löytyy myös luonnonmukainen nuotiopaikka ja ulkoesiintymislava.

Yksi perheistä perui osallistumisensa, joten Puuhis-perheleirille osallistui kuusi perhettä. Näistä yksi oli yksinhuoltajaperhe. Yhteensä vanhempia oli mukana kymmenen. Heistä neljä oli miestä ja kuusi naista. Yhdestä perheestä leirille osallistui vain äiti ja lapsi, isä jäi kotiin henkilökohtaisista syistä. Lapsia leirillä oli 13. Heistä kaksi oli tyttöä ja loput 11 poikia. Heidän ikänsä vaihteli yhdeksästä kuukaudesta kolmeentoista vuoteen. Alle 2-vuotiaita lapsia oli 6 ja loput 7 lasta jakaantuivat tasaisesti iältään 5-13 –vuotiaisiin.

Leirihenkilökunta koostui opinnäytetyöntekijästä, joka osallistui toimintaan aktiivisena osallistujana ja teki myös havaintoja perheleirille osallistuneiden perheiden vuorovaikutustaidoista ja sosiaalisista taidoista. Hämeenkosken kunnan sosiaali-/perhetyöntekijä ja ”Ote elämään” –projektin päällikkö osallistuvat aktiivisina toimijoina, ja leirin jälkeen he auttoivat sillan rakentamisessa leirin ja perhetyön välille. Hämeenkosken seurakunnan diakoni osallistui aktiivisena toimijana leirille ja hän voi ohjata lapsiperheitä leirin jälkeen. Rippikouluisokset ja vapaaehtoistyöntekijät osallistuivat aktiivisesti perheleiritoimintaan.

Vapaaehtoinen työntekijä on kiinnostunut ja haluaa omasta tahdostaan olla hyödyksi yhteisen päämäärän hyväksi ja auttaa lähimmäistä ilman palkkaa. Hän on luotettava ja auttaa tavallisen ihmisen tiedoin ja taidoin toiminnoissa. (Ruskomaa 2001, 10.)

Kuvaus leirin henkilökunnasta

6.9 Leirin kuvaus

Hämeenkoskella viikonlopun pituisella Puuhis-perheleirillä oli ajallisesti enemmän *perhekokonaisuuden vahvistavaa ja perheiden yhdessä olemisen* leiriohjelmaa kuin vanhempien ja lasten erillistä ohjelmaa. Perhekokonaisuutta vahvistavaa vanhempien ja lasten yhteistä ohjattua ohjelmaa olivat perjantai-iltana tutustumisleikit, rintanappien teko, lauantai-aamupäivällä löytöretkipeli, lauantai-iltapäivällä melonta ja puuhapajat, lauantain iltaohjelma ja sunnuntai-aamupäivän ulkoleikit ja unelmakartta-työskentely.

Vanhempien ohjelmaksi oli suunniteltu yhteistä keskustelua omista lapsista ja siitä, kuinka tärkeää lapsen kasvulle on se, että omat vanhemmat huomaisivat, kuinka ai-
nutlaatuisia heidän lapsensa ovat ja kuinka paljon lapset tarvitsevat aitoa vanhempien läsnäoloa. Lähtökohta yhteiselle keskustelulle oli Johanna Kuivakankaan tutkimus (2002) ”Lasten pahoinvointikokemukset ja selviytymiskeinot”, jossa hän toteaa, että lapset voivat pahoin, kun vanhemmat ovat kadottaneet vastuun. Lapset kokevat turvattomuutta ja vaaraa, koska vanhemmat ovat väsyneitä ja kiireisiä, ja heidän kasvatusotteensa on lipsunut. Lapset on jätetty selviytymään yksin, kantamaan vastuu itse. (Rönkä, Kinnunen 2002, 32-34.)

Perjantain ja lauantain havaintojen perusteella vanhemmat huomioivat hyvin omat ja vieraat lapset, joten vanhempien ohjelmaa muutettiin sellaiseksi, että yli seitsemänvuotiaat halukkaat lapset saivat myös osallistua unelmakartan tekoon. Perhetyöntekijä alusti kertomalla, miten hän on joskus tehnyt unelmakartan ja miten se on toteutunut. Unelmakartta sisältää perheen unelmia ja haaveita tulevaisuudesta. Unelma on tarve jostakin paremmasta, jostakin elämänmuutoksesta, jonka ihminen kokee itselleen tärkeäksi. Unelmien toteuttaminen on alitajuisen ja tietoisien mielen yhteistyötä. (Harju 2000, 18-20.)

Lasten ohjelmaksi oli suunniteltu erilaisia ulko- ja sisäleikkejä, uintia piirtelyä, tehtävien tekoa, erilaisia pelejä, ongintaa, veneilyä ja pingiksen peluuta. Lasten ohjelman suunnittelussa ja toteuttamisessa ei ollut vaikeuksia, koska ikärakenne oli otettu hyvin suunnittelussa huomioon ja viikonlopun sää oli kaunis. Leirin lapset tulivat

hyvin toimeen keskenään ja he keksivät yhdessä mieleistensä tekemistä. He näyttivät, minkälaisia ötököitä olivat löytäneet, ja kertoivat etsivänsä lisää ötököitä. Ötökänetsintä olikin menossa koko leirin ajan. Lapset osallistuivat mielellään myös ohjattuihin toimintoihin. Uiminen ja saunominen oli myös mukavaa.

Perheleirin päiväkirja (liite 13).

7. PÄÄTELMÄT

Leirin loppupuolella jaettiin kaikille yli kaksivuotiaille leiriläisille palautelomake Puuhis-perheleiristä: vanhemmat (liite 7), lapset (liite 8), ohjaajat (liite 9). Kaikki vanhemmat palauttivat palautelomakkeen, joten niitä tuli yhdeksän kappaletta. Yhden perheen vanhemmat vastasivat yhdessä palautelomakkeeseen. Palautteen saaminen on tärkeää, koska sen turvin voidaan päätellä, miten toiminta on onnistunut ja miten sitä tulevaisuudessa kannattaisi kehittää. Lisäksi se auttaa ohjaajaa arvioimaan omaa toimintaansa ohjaajana ja arvioimaan ryhmien onnistumisia. (Euramaa 2001, 50.)

7.1 Vanhempien kokemuksia Puuhis-perheleiristä

Lapsi oppii vuorovaikutustaidot mallista, jonka vanhemmat hänelle antavat tietoisesti tai tiedostamattaan. Myös arvot ja asenteet lapsi omaksuu vanhemmiltaan. Sosiaaliset taidot kasvavat läpi elämän, ja niiden perusta saadaan lapsuudessa. (Aaltonen ym. 2004, 162.)

Vanhempien palautteissa Perheen yhdessä tekeminen oli hauskaa ja yhdessä tekemistä oli sopivasti. Sai irrottautua arjesta ja rentoutua perheen kanssa. He kokivat myös saavansa olla leirillä lapsensa / lastensa kanssa. Osa vanhemmista kuvaili perheen yhdessä tekemistä ”*Odotusten mukaan ja ehkä paremminkin. Poistuminen tutusta ja turvallisesta kodista opettaa itsestä ja perheestä paljon ja huomasi paljon uutta tekemisen kautta.*”

Sosiaalinen verkosto antaa tukea ja turvaa vanhemmille sekä luo turvallisuutta lapsille. Perheet tapasivat toisia perheitä ja näin rakensivat sosiaalista verkostoansa. Vertaisryhmässä oli tilaisuuden pohtia yhdessä vanhemmuuden tuomia haasteita.

Vanhempien vertaisryhmässä oli alun perin tarkoitettu aikuisille, ja keskustelua oli tarkoitus käydä siitä, miten huomioon lapseni ja otan hänen tarpeensa huomioon päivittäisissä tekemisissä. Leirillä tehtyjen havaintojen perusteella vanhemmuuden roolikartan vanhemmuuden roolit näkyivät vanhempien ja lasten vuorovaikutussuhteissa sopivasti kehittyneeltä. Sen takia vanhempainryhmän teema muuttui unelmien näkyväksi tekemiseksi unelmakartan avulla.

Vanhempien ohjattuun ryhmään ottivat osaa äidit muutaman isomman lapsen kanssa. Osa ohjaajista oli myös mukana vanhempainryhmässä toisten ohjaajien jäädessä isien ja lasten kanssa leikkimään ulos. Isät ilmoittivat haluavansa olla lastensa kanssa ulkona. Vanhempainryhmän loppuyhteenvedossa oli mukana koko perhe, ja myös isät saivat vaikuttaa unelmakartan lopulliseen toteutukseen. Perheiden mielestä ”*Unelmakartta oli ihan kiva juttu, kun sai kokeilla jotain uutta toimintaa*”.

Aito, pysyvä muutos edellyttää ihmisessä monenlaisia henkisiä muutoksia. Unelmien avulla voimme löytää itsestämme todella arvokkaita piilossa olleita arvoja ja asenteita, joita pohtiessamme viisastumme. Kaikki, mitä ihminen voi kokea itselleen tärkeäksi, kehittää häntä ja opettaa. (Harju 2000, 7.)

Vanhempien vertaisryhmässä korostui vanhemmuutta tukeva keskustelu. Ilmapiiri oli toisia tukeva ja vanhempien mielestä oli helppo ilmaista kasvatuksessa tulleita kysymyksiä toisille vanhemmille, kun he huomasivat, että kaikki saivat puhua ja heitä kuunneltiin. ”*Kaikki toimi. Iloista hauskaa ja kiva kuunnella toisia ja ottaa kantaa.*”

Lapsille oli suunniteltu ulkoleikkejä, ja myös lasten toivomukset huomioitiin ennen leikin alkua. Lapsilla oli hauskaa, ja jokaiselle lapselle löytyi kivaa tekemistä. Pienimmät touhusivat hiekkalaatikolla tai kahluualtaassa, ja isommille oli pingiksen pelaamista, puujaloilla kävelemistä ym. Vanhemmat mainitsivat palautteessaan

”Hyvin järjestetty ja oli sellaisia ihmisiä joiden ”hoitoon” pystyi rauhallisin mielin jättää lapsen” ja totesivat myös ”Vaikea sanoa kun oma lapsi vielä niin pieni, mutta ihan hyvä ainakin yhteisjutut mihin osallistuimme” ja ”Hyvin järjestetty, puuhapajat oli tosi kiva juttu. Tästä ei juuri odotuksia ollut, joten yllätys oli positiivinen.”

Lapset saivat perheleirillä kavereita ja heillä oli tilaa tutkia luontoa ja tehdä omia havaintoja ympäröivästä maailmasta. Lapsella on luontainen tapa hakeutua toisten lasten luo ja harjoitella vastavuoroisuuskäyttäytymistä, joka lisääntyy huomattavasti iän lisääntyessä, ja vuorovaikutus tulee monipuolisemmaksi. Lapset tarkkailevat samankäisiä lapsia ja myös jäljittelevät heitä läpi lapsuuden. Ystävät tulevat entistä tärkeämmiksi lapsen kasvaessa kohti nuoruutta. (Aaltonen ym. 2004, 163.) Lapset opettivat ja ohjasivat toisia lapsia uusien leikkien opettelussa.

Vanhemman tehtävä on luoda lapselle rajoja, joten vanhemmuutta tukien leirillä oli selvä päivärhythmi, joka toi turvallisuutta ja ennakoitavuutta lasten leikkeihin. Samalla vältyttiin turhilta kahnauksilta ja erimielisyyksiltä. Samalla vanhemmat saivat seurata, miten lapset leikkivät toisten lasten kanssa.

Vanhemmat jakoivat lastensa valvomisiansa keskenään, joten myös yhteistyö vanhempien kesken oli nähtävissä. Kristerin mukaan vanhemmuus syntyy lapsen ja aikuisen vuorovaikutuksesta. Lapsen kanssa vuorovaikutuksessa voivat toimia omien vanhempien lisäksi esimerkiksi isovanhemmat, päivähoitohenkilöstö tai harrastusten piirissä olevat aikuiset. (Kristeri 1999, 13-14.)

Ihmissuhteilla on hyvin erilainen merkitys eivätkä ihmissuhteet muodostu vain niistä ihmisistä, joiden kanssa ihminen voi keskustella arkaluonteisista huolistaan. Joku henkilö on tärkeä leikkikaverina, toinen omien huolien jakajana ja kolmas hyvien ostovihjeiden antajana. Jokainen heistä voi olla toisessa hetkessä tärkeä jossain toisessa asiassa. Yksilöiden väliset suhteet elävät tilanteiden mukaan, ja näin yksilön suhde rakentuu jokaiseen ihmiseen erilaiseksi. (Seikkula 1994, 18.)

Vanhempien mielestä perheiden yhdessä tekeminen yhdisti perheitä *”Tutustuin uusiin ja tuntemattomiin”* ja *”Mukavaa yhdessä oloa oli, juteltua tuli, kivaa oli”*.

Sai samalla tutustua muihin perheisiin siinä ohella ” *Mukava tavata ja puuhata toisten kanssa*” . Ryhmähenki oli Puuhis-perheleirillä hyvä. Vanhemmat ja lapset tulivat hyvin toimeen keskenään. ”*Kaikki pääsi mukaan ikään katsomatta. Oli sopivassa määrin yhteistä tekemistä ei liikaa eikä liian vähän.*”

Puuhis-perheleirille osallistui kuusi perhettä, ja näistä kolme perhettä oli puolen vuoden sisällä muuttanut Hämeenkoskelle. Vanhempien kertomusten mukaan he halusivat uusia suhteita muihin lapsiperheisiin, ja perheleiri oli hyvä keino luoda niitä. ”*Löytöretki-peli, kivaa ryhmätyötä, varsinkin ryhmien jako oli kiva. Puuhapajat oli hyvä, sai askarrella ja sai materiaalia muistoksi leiristä, yhdessä puuhastelusta ja sai kokeilla tehdä jotain uutta.*”

Samalla vanhemmat kokivat perheleirin lähentäneen perhetyöntekijöitä ja synnyttäneen luottamusta. Nyt voi kertoa aroistakin asioista, kun tuntee työntekijän ja tietää hänen ottavan asiat vakavasti. Mäkelä-Näkin (1999, 4.) mukaan perhetyöntekijöiden tutuksi tuleminen edesauttaa erityisesti niin sanottujen suljettujen perheiden kohdalla uskaltautumista lähteä työstämään ”perhesalaisuuksia”.

Puuhis-perheleirillä vanhemmat arvostivat sitä, että perheet oli huomioitu yksilöinä. ”*Sopivasti aikaa olla yksin tai yhdessä*”. Leirillä sai vapaasti osallistua toimintoihin oman mielensä mukaan. Myös vanhemmat olivat tyytyväisiä yhteisiin ohjattuihin toimintoihin ”*Yhdessä olo ja tekeminen -> vahvistaa aina omaa itseään vanhempana ja tietää että muilla lapsiperheillä samanlaista.*”

Perhe on ainutlaatuinen kokonaisuus, joka usein muuttuu, koska siihen tulee jatkuvasti jotakin uutta, luovaa, arvaamatonta, jota ei voi koskea, mutta joka vaikuttaa perheen ilmapiiriin. Perhe elää, kasvaa ja kehittyy, ja sillä on omat kasvukipunsa ja omat voimavaransa. (Jarasto, Sinervo 1997, 126.)

Leirin alussa leirin tarkoituksen tiedottaminen leiriläisille ja leiriläisten odotusten ja toiveiden kuunteleminen on erityisen tärkeää, jotta päästään avoimeen vuorovaikutuksen, joka lisää turvallisuutta leiriläisissä. Myös leirinsäännöt käydään läpi ja tarkistetaan, että kaikki ovat hyväksyneet ne ja sitoutuvat niihin. (Euramaa 2001, 44.) Tämä toiminta näkyi palautteissa ”*Leirihengestä, hyvä ja rento fililis koko leirin ajan.*”

Sekä lapset että aikuiset oli otettu hyvin huomioon kaikessa. Leirinohjaajat ja apuohjaajat oli ihanasti aina tarjoamassa apua.”

Vaikka leirisuunnittelu olisi tehty kuinka huolella tahansa, niin aina voi tulla yllätyksiä. Puuhis-perheleirillä kävi niin, kun likakaivo jouduttiin tyhjentämään kesken leirin. Negatiivinen palaute ”*Likakaivon täytyminen*” johtui siis siitä, että haju haittasi vähän aikaa. Vanhempien palautteesta kävi myös ilmi, että leirin kesto ”*voisi olla pari yötä pitempään*”.

Yhteenvedona vanhempien palautteista: vanhempien odotukset toteutuivat Puuhis-perheleirillä ”*Olen tyytyväinen. 10 pisteen suoritus kaikilta ketkä ollut järjestämässä*” ja ”*Kävi kuten arvelinkin, etukäteen ei olisi huvittanut leirille lähteä, mutta nyt on tyytyväinen tästä viikonlopusta ja mahdollisuudesta viettää ”laatu-aikaa” lasten kanssa suuri kiitos.*” He kuvasivat leirikokemustansa positiiviseksi ja olivat valmiit lähtemään uudelleen perheleirille.

7.2 Lasten kokemuksia Puuhis-perheleiristä

Palautekyselyn tavoitteena oli tuoda haastattelijan ja lapsen vuorovaikutustilanteessa esiin lapsen ääni ja ymmärtää, miten lapsi on jäsentänyt maailmansa, sen tapahtumia ja toimintaansa siinä. Vuorovaikutustilanteessa on otettu huomioon lapsen kehitysvaihe ja lapsen kielellä toimiminen. (Alasuutari 2003, 162.)

Kaikki seitsemän yli kaksivuotiaasta lasta antoivat palautteen Puuhis-perheleirin toiminnoista. Lapsia en ollut haastatellut ennen leiriä, joten heidän toiveitansa en ottanut huomioon leirin suunnittelussa. Puuhis-perheleirin lasten toimintojen suunnittelussa otin huomioon lasten iän, mikä kävi ilmi vanhempien vastauksista.

Lapsille suunnatussa palautekyselyssä kysyin 13 eri aiheesta. Vastausvaihtoehtoina oli: Mistä toiminnasta sinä pidit? En osaa sanoa! Mistä toiminnasta et pitänyt?

Vastausten perusteella mieluisinta leirillä oli saunominen ja uiminen. Lapset saivat kokea yhteenkuuluvuuden tunnetta ja nauttia toisten lasten seurasta. He toimivat vertaisryhmässä, jossa saivat harjoitella yhteistoiminnan alkeita sekä tunteiden ilmaisua ja säätelyä. (Aaltonen ym. 2004, 163.) Lähes yhtä paljon lapset pitivät ulkoleikeistä, puuhapajoista, piirtelytehtävien teosta, rintanappien teosta ja unelmakarttatyöskentelystä vanhempien kanssa.

Unelmakarttatyöskentelystä lapset pitivät siksi, että äiti oli huomionnut unelmakartan teossa myös lasten unelmat ja leikkannut kuvat karttaan. Lapsille äiti viestitti vanhemmuuden roolikartan alaroolleista elämänopettajan ja rakkauden antajan roolia osoittamalla, mitä hän on havainnoinut perheessään. Yleisesti ottaen lapset pitivät ohjatusta ja vapaasta toiminasta yhtä paljon. Lapsi on perusluonteeltaan aktiivinen tutkija suhteessaan ympäristöön. Sen tähden hän ei valikoi tekemisiään vaan yrittää ymmärtää maailmaa. (Jarasto, Sinervo 1997, 22.)

7.3 Leiriohjaajien kokemuksia Puuhis-perheleiristä

Leiriohjaajien mielestä leiri vastasi heidän Leiriohjaajien (ryhmä) perustehtävät eli tavoitteiden mukainen toiminta ja kiinteydestä huolehtiminen luovat yhteistyölle pohjan, joka rakentuu kiinteäksi ryhmäksi jäsenten kesken. (Kauppila 2005, 101.)

Osan mielestä loistava ilmapiiri ja ohjelman sujuva kulku yllättivät positiivisesti. Osalla ohjaajista oli riittävästi tietoa perheleirin suunnittelusta ja toteutuksesta, ja ne, joilla ei ollut tietoa etukäteen, kertoivat palautteessa, että leirillä järjestettävissä palavereissa tuli tietoa kiitettävästi ja koko ajan pysyi mukana.

Palautteessaan kaikki leiriohjaajat kertoivat, että olivat koko leirin ajan hyvin tietoisia vastuualueestaan ja saivat myös tarpeeksi tukea ja ohjausta omaan toimintaansa. Ohjaajat kertoivat oppineensa Puuhis-perheleiriltä paljon erilaisia asioita kuten sen, että leirillä täytyy olla riittävästi ohjaajia. Sai myös tutustua toisten ohjaajien työskentelytapaan ja ottaa siitä itselle toimivia juttuja. Ohjaajana täytyy ottaa vastuuta, ja vieraiden lapsia voi ja pitää komentaa. Pitää osata tarjoutua auttamaan vanhempia, sillä he eivät rohkene itse pyytää apua ainakaan aluksi.

Aikoinaan kasvatustieto perittiin sukupolvelta toiselle, mutta nykyään vanhemmat saavat kasvatustietoa kodin ulkopuolelta. Näin ollen vanhemmat tarvitsevat myös läheisiä ihmisiä, joiden kanssa voisi keskustella kasvatusasioista. (Taavitsainen ym.1985, 27.)

7.4 Opinnäytetyöntekijän havaintoja Puuhis-perheleiristä

Osa leiriläisistä ei ollut entuudestaan tuttuja toisilleen vaan he kohtasivat perheleirillä ensimmäistä kertaa. Aluksi perheet toimivat omina ryhminään, mutta onnistuneen infotilaisuuden ja esittäytymisen jälkeen aloin nähdä perheissä ryhmäytymistä. Yhteenkuuluvuuden tunnetta lisäsi vielä se, että infotilaisuuden jälkeen aloimme tehdä yhdessä rintanappimerkkejä.

Ryhmäytymisessä ihmiset ovat aluksi varovaisia, tarkkailevat toisiaan ja keskustele- vat yleisellä tasolla. Seuraavaksi syntyy erilaisia rooleja ja hyväksytään yhteiset ta- voitteet ja säännöt. Vähitellen ryhmä vakiintuu ja ryhmän sisäinen yhteenkuuluvuus kehittyy. Vuorovaikutus toimii jäsenten kesken ja yhteistyö sujuu. (Kauppila 2005, 97-99.) Minusta oli mukava huomata, kuinka ryhmän sisäinen yhteenkuuluvuus alkoi näkyä esimerkiksi tilanteessa, jossa perheet auttoivat toisiaan rintanappimerkkien teossa.

Mielestäni tavoittelemani ryhmäytyminen onnistui, koska aivan alusta lähtien leirillä oli leppoisa, lämmin ja kannustava ilmapiiri. Se ilmeni leiriläisten iloisista kasvoista, tyytyväisistä ilmeistä ja mukavasta jutustelusta sekä positiivisista kannustavista lausahduksista, joita leiriläiset sanoivat toisilleen.

Yhteisöllisyys muodostuu yhteisössä ihmisten myönteisestä yhdessäolosta, vuoro- vaikutuksesta ja yhteisyydestä. Kaikkea toimintaa, joka rakentaa ja ylläpitää yhteisöä, pidetään rakentavana yhteisöllisyytenä. (Haapamäki, Kaipio, Keskinen, Uusitalo, Kuoksa 2000, 15.) Puuhis-perheleirillä perheiden välillä yhteisöllinen vastuu lastenhoidossa näkyi. Jokaisesta lapsesta pidettiin hyvää huolta. Jos pieni

lapsi oli yksin, hänet huomattiin heti ja ohjattiin takaisin ryhmään. Vanhemmat ottivat myös omien lastensa lisäksi toisten perheiden lapsia mukaan puuhasteluun.

Lauantai-iltapäiväksi olin järjestänyt perheille erilaisia askartelupisteitä, joita aloimme yhdessä kutsua puuhapajoiksi. Perheet kiersivät puuhapajoissa yhdessä ja selvästi näin, miten lapset ja vanhemmat nauttivat yhdessäolosta. Isä tai äiti auttoivat lasta eri töiden valmistamisessa. Lapset oppivat sosiaaliset taidot olemalla muiden lasten ja vanhempien kanssa. Vanhemmat ovat tärkeässä asemassa, koska he voivat vahvistaa lasten sosiaalisten käyttäytymistapojen oppimista. Lapsi saa vanhemmiltaan myös sosiaalisten taitojen harjoitteluun luottamusta ja positiivista palautetta. (Kauppila 2005, 139.)

Lapset viihtyivät leirillä hyvin. Sen pystyi päättämään siitä, että he ottivat innokkaina osaa jokaiseen ohjattuun toimintaan ottaen sen tosissaan. Lapset löysivät leikkitovereita itselleen, ja etenkin pojat viettivät paljon aikaa yhdessä luonnossa hyppien. Oppiakseen sosiaalisia taitoja lapset tarvitsevat onnistumisen kokemuksia vertaisryhmässä. (Kauppila 2005, 135.) Tiedusteltaessa lapsilta miten menee, heillä oli usein menossa ötökkäjahti. Erityisesti uiminen oli lasten suosikki. Leiriläisten halu toimia ryhmissä näkyi myös vapaa-ajalla. Perheet pelasivat pingistä, jalkapalloa ja heittivät tikkaa. Ryhmätoiminnasta, joka tapahtui ulkona, ei kukaan jäänyt pois.

Ihmettelin, miksi isät jäivät pois unelmakartan teosta, vaikka lastenhoito oli järjestetty vanhempien ohjatun yhteisen toiminnan ajaksi. Nyt olisi ollut vanhemmilla aikaa yhdessä miettiä tulevaisuutta. Mietin olisiko syynä voinut olla, että he eivät ymmärtäneet, mitä unelmakartan teko pitää sisällään. Syynähän saattoi myös olla, että he ovat arkipäivässään niin kiinni työssä, että lasten kanssa oleminen jää lyhyeksi ja nyt oli hyvä tilaisuus olla lasten kanssa ja touhuta yhdessä.

Lapsista suurin osa oli poikia. Kauppilan (2005, 141-142.) tutkimuksen mukaan pojilla on laajempi ystäväpiiri ja he hyväksyvät helpommin uusia ystäviä ryhmäänsä. Pojat haluavat toimia ryhmässä ja haluavat harrastaa erilaisia pelejä ulkona. Oli kiva huomata, miten äidit antoivat isien olla lastensa kanssa ja kuinka isät ilahtuivat, kun äidit olivat ottaneet heidät huomioon unelmakarttaansa tehdessään.

7.5 Luotettavuudesta

Tässä opinnäytetyössä ei ollut laadullista tutkimusta vaan kartoitus siitä, mitä lapsiperheet haluavat perheleirin pitävän sisällään. Työhön kuului myös havaintojen tekeminen perheleiriltä. Laadullisessa tutkimuksessa pääasiallinen luotettavuuden kriteeri on tutkija itse, ja näin ollen luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia (Eskola ja Suoranta 1998, 211).

Toiminallista opinnäytetyötä suunnitellessani minulla ei ollut ennestään kokemusta perheleirin järjestämisestä. Olin ollut mukana ainoastaan suunnittelemassa toiminnallista perheleiriohjelmaa Hollolan kunnan perhetyön asiakkaille perhetyönharjoittelujakson aikana.

Kyselylomakkeen ja palautelomakkeiden huolellisella suunnittelulla pyrin vaikuttamaan kartoituksen luotettavuuteen. Esitetasin kysymykset ennen käyttöä ja varmistin vielä vanhemmilta, että he ovat ymmärtäneet kysymykset.

Vanhemmille jaettujen kyselylomakkeiden mukana annetussa tutkimusluvassa kerroin opinnäytetyöhön liittyvistä havainnoista sekä vakuutin, että käsittelen kyselyssä ja havainnoinnissa saamaani aineistoa luottamuksellisesti ja käytän sitä opinnäytetyössäni. Tutkimusluvan ja kyselylomakkeiden palauttamiseen olin antanut perheille postimerkillä ja osoitteellani varustetun kirjekuoren. Opinnäytetyön missään vaiheessa vastaajien henkilöllisyys ei tullut esiin.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta parantaa tutkijan tarkka selonteko tutkimuksen toteuttamisen vaiheista. Tarkka kuvaus koskee kaikkia vaiheita. (Hirsjärvi ym. 1997, 214.) Kartoittaessani vanhempien toiveita leirille ja leiriläisten havaintoja tehdessäni pyrin kuvaamaan vaiheita mahdollisemman tarkasti, jotta se lisäisi työni luotettavuutta.

7.6 Perheleiriltäni nousseita kehittämisehdotuksia tuleville perheleireille

Puuhis-perheleirin vanhempien palautteissa oli toiveita siitä, miten leirin sisältöä voisi kehittää.

”Voisiko ajatella vaikka joka päivälle arpoa oma nimikko apuohjaaja joka sitten erityisesti voisi olla kyseisen perheen avustaja silloin ehkä rohkeammin puolin ja toisin tulisi avustuskontakteja.”

Sosiaalisista taidoista suurin osa hankitaan vapaamuotoisesti havainnoimalla toisten käyttäytymistä ja lisäksi hyvien mallien avulla. (Kauppila 2005, 129.) Näin ollen perheen avustaja voisi tukea perhettä havainnoimaan sosiaalisia taitojaan.

Ohjaajat ehdottivat leiripäivän päättämistä yhteiseen iltahartauteen, tarinaan tai kertomukseen. Myös sellaisia kilpailuja toivottiin, jossa perheet kilpailevat toisiansa vastaan, jolloin perheen sisäinen henki parantuisi.

Melkein kaikki perheet ilmaisivat tyytyväisyytensä perheleirin suhteen ja olivat halukkaita osallistumaan ensi vuonna uudelleen leirille. Perheleirin jälkeen toivottiin yhteistä toimintaa lapsille ja aikuisille, jotta leirillä syntyneet sosiaaliset kontaktit saisivat jatkumon. Toiminta voisi olla yhteisiä retkiä tai urheilullista yhdessäoloa. Nämä toiminnot mahdollistaisivat yhteisiä elämyksiä perheenjäsenille ja samalla vahvistaisivat perhekokonaisuutta.

8 POHDINTA

Havaintojeni mukaan nyky-yhteiskunnassa tapahtuu nopeita rakennemuutoksia, ja huomattava osa väestöstä, erityisesti lapsiperheet, tarvitsevat lähiyhteisön sosiaalista tukea. Vaikka nyt on nähtävissä, että 1990-luvun laman jälkeen julkisia ja yksityisiä palveluja, esimerkiksi lasten päivähoidon ja sosiaali- ja terveystalouden palveluja on parannettu, ongelmana on julkisten palveluiden saatavuus sekä kohoavat kustannukset. Julkisen sektorin tarjoamien palvelujen heikentyessä korostuu lähiyhteisön antaman tuen merkitys lapsiperheille. Lapsiperheiden hyvinvointiin

vaikuttavat ratkaisevasti myös vanhempien toimeentulon hankkimisen tavat. Työn ja perheen yhteensovittamisen ongelmat ovat nousseet entistä keskeisemmiksi.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut minulle mielenkiintoinen oppimiskokemus, jossa olen saanut yhdistää koulussa opittua teoriaa käytäntöön. Tässä opinnäytetyön prosessissa haasteelliseksi ja samalla työlääksi tekijäksi nousi yllättävän suuri työn määrä ja yksinäisyys, koska minulla ei ollut työparia, jonka kanssa olisi jakanut tehtävät ja pohtinut työn etenemistä. Nyt jos aloittaisin perheleirin suunnittelua, ottaisin ehdottomasti työparin itselleni tähän projektiin.

Teorian rajaaminen tuotti alussa vaikeuksia, koska minulla oli paljon ideoita, ja halusin tarkastella erilaisia teorioita opinnäytetyössäni. Opinnäytetyön teoriaosuutta kirjoittaessani ja perheleirin suunnittelussa perehdyin moneen kirjaan, ja samalla minussa tapahtui oppimista koko opinnäyteprosessin ajan.

Opinnäytetyöni raportin kirjoittaminen venyi pitkälle ajalle työmäärän uuvuttavuuden vuoksi. Vielä siinä vaiheessa, kun olin päättänyt, että nyt suoritan opinnäytetyön raportin loppuun, löysin mielenkiintoisia lähteitä, joista osa jäi ajan puutteen vuoksi käyttämättä.

Opinnäytetyön haastavana tekijänä koin, että sain olla kehittämässä Hämeenkosken kunnan ja seurakunnan yhteistyötä ennaltaehkäisevässä lastensuojelun perhetyössä. Järjestin Hämeenkoskelaisille lapsiperheille suunnatun Puuhis-perheleirin. Perheleiriini sisältynyt kirjallinen teemakysely kartoitus auttoi minua rakentamaan perheleirin sisältöä, joten suosittelen tätä työvälinettä myöhemminkin käytettäväksi.

Minusta oli hienoa huomata kuinka oppimani teoria tieto ja aiemmat kokemukseni jäsenyivät Perheleirilläni käytäntöön. Saamani palautteen ja itsearviointini pohjalta huomasin olevani hyvää vauhtia kasvamassa tulevaan ammattiini. Perheleirin suunnittelussa ja toteutuksessa sain tuoda esille omat vahvuuteni ja sain vielä vahvistusta osaamiselleni saatuani positiivista palautetta leiriläisiltä ja ohjaajilta leirin onnistumisen johdosta.

Yksi työväliseeni oli tekemäni toimintasuunnitelma. Toimintasuunnitelmasta oli hyötyä se helpotti aikataulussa pysymistä. Mutta toimintasuunnitelmasta ei kannata tehdä liian yksityiskohtaista, vaan opin, että siihen kannattaa kirjata vain tärkeimmät asiat ja antaa mahdollisuus muutoksille. Huomasin, että ennen leiriä viimeiseen ohjaajien palaveriin kannattaa valmistautua hyvin ja pyytää ohjaajiakin miettimään etukäteen kysymyksiä, jotta kaikki ohjaajat tulee huomioiduksi ja palaveri ei veny tarpeettoman pitkäksi. Esimerkiksi kun pyysin perhe- /sosiaalityöntekijää ottamaan selvää vakuutuksista. Hän ilmoitti minulle, että vuonna 2004 on tullut voimaan pelastuslaki, jonka vuoksi minun pitää vielä tehdä perheleirille turvallisuus- ja pelastussuunnitelma. Muilta yllätyksiltä onneksi säästyin.

Keväällä 2006 kävin perhekerhossa kertomassa opinnäytetyöstäni ja toiminnallisesta perheleiristä. Huomasin, että se oli hyvä idea. Perhekerhossa olleet perheet kiinnostuivat perheleiristä, esittivät kysymyksiä ja olivat osallistumassa mukaan. Silloin jopa luulin, ettei minulla ole mahdollisuutta ottaa kaikkia perheitä mukaan perheleiriin. Perheleirille voin ottaa vain kuusi tai maksimissaan seitsemän perhettä perheen koosta riippuen. Mutta miten sitten todellisuudessa kävikään? Pettymyksekseni alkuinnostus katosi ja loppupeleissä jouduin pidentämään ilmoittautumisaikaa, koska halukkaita perheitä ei löytynytäkään perheleirilleni.

Tämän perheleiriprojektin myötä käsitykseni siitä, että perhetyötä tarvitaan ennaltaehkäisevässä lastensuojelutyössä, on vahvistunut. Kun perhetyö kohdistuu varhaisessa vaiheessa perheeseen, perheen on helppo ottaa tuki vastaan, ja näin perheiden ongelmat eivät kasaannu.

Perheleirin avulla on mahdollista parantaa vanhempien ja lasten välistä vuorovaikutusta, tutustua toisiin samassa elämäntilanteessa oleviin vanhempiin ja vaihtaa mielenkiintoja. Toisten vanhempien kokemusten kuunteleminen ja ongelmista selviäminen keskustelujen kautta vertaisryhmän kanssa vahvistaa vanhemmuutta. Toimiminen ryhmässä antaa uskallusta sosiaalisten kontaktien ottoon ja sitä kautta sosiaalisen verkoston syntymiseen.

Mielestäni perheleirin avulla on mahdollista saada uudet Hämeenkoskelle muuttaneet perheet tutustumaan kunnan sosiaali-/perhetyöntekijään sekä seurakunnan perhe-

työntekijään, ja näin madaltaa kynnystä yhteydenottoon. Perheleiri on väline, jossa sosiaalityön menetelmiä voidaan käyttää toisin kuin toimistossa. Esimerkiksi perheleirillä pystytään tutustumaan perheisiin nopeasti ja kohtaamaan perheet kokonaisvaltaisesti ja näin tarvittaessa kohdistamaan apu lyhyellä aikavälillä perheeseen.

Toivoisin, että järjestämäni perheleiri osoittautuisi toimivaksi työmuodoksi Hämeenkosken perhetyön piirissä ja että perheleiri saisi jatkoa tulevaisuudessa. Perheleiritoiminta antaa mielestäni rajattomasti mahdollisuuksia kokeilla ja toteuttaa erilaisia toiminnallisia menetelmiä sekä aikuisten että lasten kanssa.

Perheleiriprojektin työstämisen aikana olen saanut tutustua moneen mielenkiintoiseen ihmiseen ja tehdä heidän kanssaan yhteistyötä. Oma sosiaalinen verkostoni on laajentunut, ja tulevana sosiaalialan ammattilaisena tietoni ovat syventyneet ja itseluottamukseni lisääntynyt. Olen tyytyväinen opinnäytetyön prosessiin, vaikka se on vienyt suunnattomasti aikaa. Kiitos kaikille suuresta avusta Puuhis-perheleirin toteutumisesta Hämeenkoskella.

*Rutista, rapsuta, rakasta,
silitä pientä päätä.*

*Lähelle ota ja lämmitä
älä suukkoja säästä.*

*Ole tuhleri hellien sanojen,
kosketa poskea, kättä*

*Tuudita, helli ja hyväile,
ota syliin, pois älä päästä.*

Lähde: Vau'kirja 2006-2007

LÄHTEET

- Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R., Vilén, M. 1997. Lapsen aika. 6.-8. painos. WS Bookwell Oy, Porvoo 2004.
- Alasuutari, M., 2003. Kuka lasta kasvattaa? : vanhemmuuden ja yhteiskunnallisen kasvatuksen suhde vanhempien puheessa. Gaudeamus, Helsinki.
- Alasuutari, M., 2005. Mikä rakentaa vuorovaikutusta lapsen haastattelussa?. Teoksesta Ruusu vuori, J., Tiittula, L., (toim.) 2005. Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino oy, Jyväskylä.
- Eläköön lapset – lapsipolitiikan suunta. Suomen Kuntaliitto. 2000. Kuntaliitto, Helsinki.
- Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus, Jyväskylä.
- Etelä-Suomen läänin perhepoliittinen ohjelma 2006-2015. Etelä-Suomen lääninhallituksen julkaisuja 113. Multiprint, Helsinki 2006.
- Euramaa, K-I. 2001. Ryhmätoiminta lapsiperhe-projektin perhetyössä. Kokemuksia ja näkemyksiä vertaisryhmistä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Käpylä Print Oy
- Harju, K. 2000. Valmiina muutokseen. Aarre kartan avulla kohti uutta. WS Bookwell Oy, Juva.
- Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I. & Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Helminen, M-L., Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Käyttäjän opas. Suomen Kuntaliitto, Helsinki.

- Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 1997. Tutki ja kirjoita. 6.-9. painos. Dark Oy 2003, Vantaa.
- Hurtig, J. 1999. Huvitusta, hyvitystä vai hyödyllistä. Lastensuojelullisen perhekuntoutuksen arviointia. Lapin yliopistopaino, Rovaniemi.
- Jarasto, P., Sinervo, N. 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä.
- Kaasinen, S. 1998. Perheleiri sosiaalityön muotona. Pro gradutyö. Helsingin yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos.
- Karlson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro: ammattikäytännön perinteet murroksessa. Stakes, Helsinki.
- Kauppila, R. 2005. Vuorovaikutus- ja sosiaaliset taidot. PS –kustannus. Otavan Kirjapaino Oy, Keuruu.
- Kekkonen, M. 2004. Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa: lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Stakes, Helsinki.
- Kolu, T. 1994. Keskustelua perheen merkityksen muutoksista ja teollistumisesta. Teoksesta Linna, P. (toim.) Perhe. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitos C-sarja 6/1994, Tampere.
- Kontula, O. 2004. Perhepolitiikka käännekohtassa. Perhebarometri 2004. Väestöliitto Väestöntutkimuslaitos E18/2004. Hakapaino Oy, Helsinki.
- Kristeri, I. 1999. Näe minut. Vanhemmuus ja lapsen kohtaaminen. Karisto, Hämeenlinna.
- Martsola, R., Mäkelä-Rönnholm, M. 2006. Lapsilta kielletty. Kuinka suojella lasta mediatraumalta. Kirjapaja Oy, Helsinki

- Mikkola, M. 2004. Lastensuojelulain taustaa. Teoksesta Puoti, A., Saarnio, T. &Hujala, A. (toim.) 2004. Lastensuojelu tänään. Tammi, Jyväskylä.
- Mäkelä-Näkki, K. (toim.), Määttä, I., Partanen, P., Winter, S. 1999. Perhetyön uudet muodot. Kokemuksia Parasta Lapsille ry:n Löytöretki-projektista vuosilta 1994-1998. Stakes 37/1999. Helsinki.
- Ruuskomaa, L. 2001 (toim.), Vapaaehtoistoiminta lapsiperhe-projektissa. Kokemuksia ja kehittämissuhteita. Mannerheimin lastensuojeluliitto. Raha-automaatti yhdistys. Käpylä Print Oy, Helsinki.
- Rönkä, A., Kinnunen, U., Sallinen, M. 2005. Vanhempien työ ja lasten hyvinvointi. Teoksessa Takala, P. (toim.) 2005. Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin?. Kelan tutkimusosasto, Helsinki.
- Rönkä, A., Kinnunen, U. (toim.) 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. PS-kustannus, Jyväskylä.
- Seikkula, J. 1994. Sosiaaliset verkostot. Ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Kirjayhtymä Oy, Tammer-Paino Oy, Tampere.
- Siitonen, J. 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu University press, Oulu
- Taajamo, T., Soine-Rajanummi, S., Järvinen, R. 2005. Kehittykö moniammatillisuus?. Raportti Päijät-Hämeen hyvinvointineuvola-hankeen kehittämistyöstä. Päijät-Hämeen ja Itä-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Verso.

Taavitsainen, A & Oranen, M. 1985. Perheleirit kasvatuksen tukijoina.

Tutkimus Mannerheimin Lastensuojeluliiton Keski-Suomen piirissä keuhinä 1984 ja 1985 toteutetuista perheleireistä. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Lapsiraportti A 46. Helsinki 1985.

Takala, P. (toim.) 2005. Onko meillä malttia sijoittaa lapsiin?. Kelan tutkimusosasto, Helsinki.

Tarkka, M-T. 1996. Äitiys ja sosiaalinen tuki. Ensisynnyttäjän selviytyminen äitiyden varhaisvaiheessa. Tampereen yliopisto, Vammala.

Uusimäki, M. 2005. Perhetyö palvelujärjestelmässä. Teoksesta Reijonen, M. (toim.) 2005. Voimaa perhetyöhön. PS-kustannus, Keuruu.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Otavan kirjapaino Oy, Keuruu.

Elektroniset:

Hämeenkosken kunta. Haettu 19.12.2006. www.hameenkoski.fi

Hämeenkosken seurakunta. Haettu 1.12.2005 www.hameenkosken.seurakunta.fi

Haastattelut:

Rikkonen Pekka. 2007 Hämeenkosken kappeliseurakunnan diakoni/nuoriso-ohjaaja. Puhelinhaastattelu 4.6.2007.

Painamattomat:

Etelä-Suomen Sanomat 30.3.2006.

Talousarvio 2007, Hämeenkosken kunnan talousarvio vuodelle 2007 ja taloussuunnitelma v. 2007-2009. 2006. Hämeenkosken kunta, Hämeenkoski.

Hämeenkosken kuntainfo, Tervetuloa kuntaan 2006. Hämeenkosken kunta. Hämeenkoski.

Hämeenkosken kunta, toimintakertomus ja tilinpäätös vuodelta 2006, Hämeenkoski

Mahdollisuuksien Hämeenkoski. Hämeenkosken kunta 2006, Hämeenkoski.

Leiritoinnoissa käytettyjä lähteitä:

Askartelu-lehti 3/03 nro 105,35.

Löytöretki. 2000. Kesän hauskin ulkoleikki. Oy Kirjaliitto AB, Helsinki.

Tietoretki tehtäväkirja. 2006. Tekniikka, Maailma ja avaruus. Weilin+Göös Oy

Harju, K. 2000. Valmiina muutokseen. Aarrekartan avulla kohti uutta. WS Bookwell Oy, Juva.

Bennett, S. & R. 1993. 365 Pihaleikkiä. 2. painos. Otava Kirjapaino Oy, Keuruu 2001.

LIITTEET

- Liite 1 Leiri-ilmoitus
- Liite 2 Saatekirje
- Liite 3 Kartoituskysymykset
- Liite 4 Tutkimuslupa
- Liite 5 Leirikirje 17.7.2006
- Liite 6 Leirikirje ohjaajille 1.8.2006
- Liite 7 Palautelomake Puuhis-perheleiri 4.-6.8.2006 vanhemmat
- Liite 8 Palautelomake Puuhis-perheleiri 4.-6.8.2006 lapset
- Liite 9 Palautelomake Puuhis-perheleiri 4.-6.8.2006 ohjaajat
- Liite 10 Puuhis-perheleiri 4.-6.8.2006 leirimajalla leiriohjelma
- Liite 11 Ruokalista Puuhis-perheleiri
- Liite 12 Puuhis-perheleiri turvallisuus- ja pelastussuunnitelma 2.8.2006
- Liite 13 Perheleirin päiväkirja

Hei lapsiperheet !

**Olen lähihoitaja Lea Hiilloste päiväkot
Tuulikanteleesta ja opiskelen Lahden
ammattikorkeakoulussa sosionomiksi.
Järjestän opinnäytetyönäni Hämeenkoskella
viikonloppu perheleirin 4.-6.8.2006.
Jos olet kiinnostunut tulemaan perheesi kanssa
leireilemään elokuun alussa niin ota yhteyttä, kerron
asiasta enemmän.**

**Puhelinnumeron voit jättää; perhekerhossa, Marita
Nurmiselle,
tai soittaa/tekstata minulle Lea Hiilloste 040 5684775, niin
otan yhteyttä, (leirille mahtuu rajallinen määrä perheitä).
ilm. 15.5.2006 mennessä.**

HEI PERHELEIRILLE TULEVA PERHE !

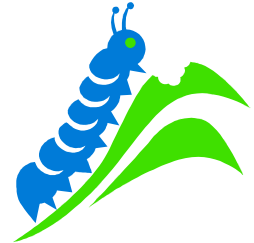
22.5.2006

Perheleiri 4.-6.8.2006, Hämeenkosken leirimajalla.
(ennen leiriä lähetän teille vielä leirikirjeen)

Toivon, että vastaatte näihin kysymyksiin ja allekirjoitatte tutkimusluvan.

Haluan näillä kysymyksillä kartoittaa teidän odotuksia perheleiriviikonlopulle.

Terveisin Lea Hiilloste

P.S. Lomakkeet voit palauttaa tässä kirjekuoressa, johon olen jo valmiiksi laittanut osoitteeni ja postimerkin, viimeistään 31.5.2006.

HEI PERHELEIRILLE TULEVA PERHE !

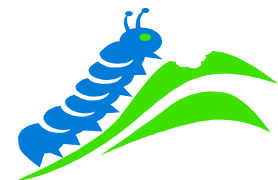
1.8.2006

Perheleiri 4.-6.8.2006, Hämeenkosken leirimajalla.
(kirjeessä mukana leirikirje ja leiriohjelma)

Toivon, että vastaatte näihin kysymyksiin ja allekirjoitatte tutkimusluvan.

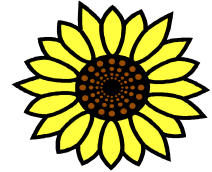
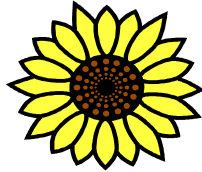
Haluan näillä kysymyksillä kartoittaa teidän odotuksia perheleiriviikonlopulle.

Terveisin Lea Hiilloste

P.S. Tutkimusluvan ja kyselylomakkeen voitte palauttaa perheleirillä minulle.

PYYDÄN YSTÄVÄLLISESTI VASTAAMAAN SEURAAVIIN KYSYMYKSIIN
Vastauksia käytän perheleirin toimintojen suunnittelussa.

Rastita oikea vaihtoehto

SIVILISÄÄTY

avioliitto/avoliitto yksinhuoltaja

IKÄ

alle 20 20-30 30-40 yli 40

SUKUPUOLI

nainen mies

LASTEN IKÄ JA SUKUPUOLI (vain toinen vanhempi täyttää)

1 v.	tyttö	poika	4 v.	tyttö	poika	8v.	tyttö	poika
1 ½	tyttö	poika	5	tyttö	poika	9	tyttö	poika
2	tyttö	poika	6	tyttö	poika	yli 10	tyttö/t __	poika/t __
3	tyttö	poika	7	tyttö	poika			

MISTÄ SAIT TIEDON PERHELEIRISTÄ ?

päiväkoti ystävä
perhekerho neuvola
sosiaalitoimisto muu, mikä? _____

MIKÄ SAI TEIDÄT KIINNOSTUMAAN PERHELEIRISTÄ?

MITÄ ODOTUKSIA/TOIVEITA TEILLÄ ON

PERHELEIRILTÄ?

PERHEEN YHDESSÄ TEKEMISESTÄ?

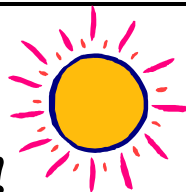
VANHEMPAINRYHMÄLTÄ?

LASTEN OHJATULTA TOIMINNALTA?

PERHEIDEN YHDESSÄ TEKEMISESTÄ?

MITÄ MUUTA HALUAISIT, ETTÄ HUOMIOISIN ENNEN LEIRIN ALKUA?

KIITOS !

Lea Hiilloste
Ala-kukkolantie 1
16800 HÄMEENKOSKI
puh. 040 5684775

15.5.2006

PERHELEIRILLE TULEVA PERHE

TUTKIMUSLUPA

Opiskelen Lahden ammattikorkeakoulussa Sosiaali- ja terveystieteiden oppilaitoksessa sosionomiksi. Tarkoitukseni on valmistua talvella 2006. Opintoihini kuuluu opinnäytetyön tekeminen, jonka toteutan toiminnallisena perheleirinä.

Ennen leiriä esitän teille joukon kysymyksiä, joilla kartoitan teidän odotuksianne leiristä.

Leirin päättyessä kerään palautteen teiltä vanhemmilta sekä lapsilta, mm. siitä, onko odotuksiinne vastattu jne.

Havainnoin leirillä perheiden yhteistä toimintaa, vanhempien osallistumista ohjattuun toimintaan, lasten osallistumista ohjattuun toimintaan sekä lasten ja vanhempien yhteistä toimintaa.

Havaintoja käytän arvioidessani, miten leirin suunnitelma ja toiminta on onnistunut ja miten sitä jatkossa kannattaa kehittää.

Kyselyssä ja havainnoinnissa saamaani aineistoa käsittelen luottamuksellisesti ja käytän sitä opinnäytetyössäni. Missään työni vaiheessa nimet ja henkilöllisyydet eivät paljastu kenellekään muulle kuin minulle.

Ystävällisesti Lea Hiilloste
Sosionomi (AMK) opiskelija

Annamme opiskelija Lea Hiillosteelle luvan käyttää kyselyjen ja havaintojen kautta saamiensa vastauksien aineistoa opinnäytetyössään.

Hämeenkoskella ____5.2006

LEIRIKIRJE 17.7.2006

Toivotan perheenne tervetulleeksi viettämään riemukasta viikonloppua Puuhis-perheleirille Hämeenkosken leirimajalle. Rentoudutaan, ulkoillaan, leikitään, askarrellaan ja virkistäydytään yhdessä. Tässä kirjeessä annan teille lisäohjeita leiriin liittyen.

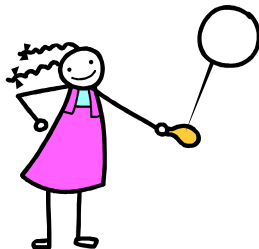
Puuhis-perheleirin ajankohta on 4.-6.8.2006. Perheleirille voi tulla perjantaina kello 16.00 ja sen jälkeen, mikäli mahdollista niin ennen kello 17.00 alkavaa ruokailua. Mikäli ette ehdi heti ruokailuun, niin ilmoittakaa siitä allekirjoittaneelle. Leiriltä kotia kohti lähdetään sunnuntaina kello 15.00 lipunlaskun jälkeen.

Jokaiselle perheelle on varattu oma huone nimellä varustettuna. Lakanat (lakana, pussilakana ja tyynyliina tai makuupussi), pyyhkeet tulee jokaisen tuoda mukanaan ja peseytymis-/saunomisvälineet, (henkilökohtaiset hygieniatarvikkeet). Jos lapsesi tarvitsee retkisängyn, niin otathan omasi mukaan. Jos sinulla ei ole retkisänkyä, ilmoita, niin järjestän sängyn valmiiksi huoneeseen. Vessat sijaitsevat huoneiden välittömässä läheisyydessä yhteisissä tiloissa. Sauna lämmitetään molempina iltoina.

Mukaan kannattaa ottaa sään mukaiset ulkovaatteet lapsille ja aikuisille. Aurinkorasvaa ja hyttysmyrkkyä unohtamatta. Veneilyä varten ota mukaan myös pelastusliivit, jos löytyy.

Jos perheessänne on allergioita, niin ne tulisi ilmoittaa allekirjoittaneelle mahdollisimman nopeasti kirjeen saatuanne, viimeistään 24.7.2006. Muistattehan ottaa lapsellenne äidinmaitovastikkeet mukaan yms. vauvan tarvikkeet esim. vaipat, rasva jne. Kaikki leiriläiset on vakuutettu tapaturman varalta.

Vietetään yhdessä muistorikas viikonloppu ja nautitaan loppukesästä oman perheen ja muiden lapsiperheiden seurassa.

Perheleirillä ohjaajina toimivat:

Hämeenkosken kunnasta ja
Hämeenkosken seurakunnasta

Annikki Tirkkonen
Eeva Knaapi
Pekka Riikonen

Vapaaehtoisia ohjaajia

Tuula, Tea, Antti
Eva, Jonna,
Heli, Eve, Niina.

LISÄTIETOJA

Puuhis-perheleiristä antaa Lea Hiilloste puh. 040 5684775 tai lea.hiilloste@lpt.fi

TERVETULOA PUUHIS-PERHELEIRILLE!

LEIRIKIRJE OHJAAJILLE 1.8.2006

Tervetuloa viettämään riemukasta viikonloppua Puuhis-perheleirille Hämeenkosken leirimajalle. Valvotaan lapsia, leikitään ja askarrellaan yhdessä perheiden kanssa. Tässä kirjeessä annan sinulle lisäohjeita leiriin liittyen.

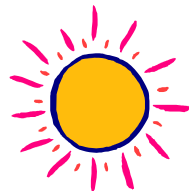
Puuhis-perheleirin ajankohta on 4-6.8.2006. Olisi hyvä, jos voisit tulla leirimajalle perjantaina 15.30 voisimme kerrata vielä vastualueet, nukkumipaikat ym. mikäli et ehdi niin ilmoitanko siitä minulle niin tiedän moneltako olet tulossa. Leiriltä pois lähdetään sunnuntaina noin kello 16.00 loppuyhteenvedon ja arvioinnin jälkeen.

Mukaan kannatta ottaa sään mukaiset ulkovaatteet ja pelastusliivit veneilyä varten, jos löytyy.

Lakanat (lakana, pussilakana ja tyynyliina tai makuupussi, pyyhe ja peseytymis-/saunomisvälineet, (henkilökohtaiset hygieniatarvikkeet ym).

Jos sinulla on allergioita niin ne tulisi ilmoittaa mahdollisimman nopeasti minulle. Vietetään yhdessä muistorikas viikonloppu.

Terveisin Lea Hiilloste

LISÄTIETOJA

Puuhis-perheleiristä annan numerosta 040 5684775 tai voit kysyä sähköpostitse

lea.hiilloste@lpt.fi

PALAUTELOMAKE PUUHIIS-PERHELEIRI 4.-6.8.2006

VANHEMMAT

**MITEN MIELESTÄNNE ODOTUKSET PERHELEIRILLÄ
TOTEUTUIVAT?**

PERHEEN YHDESSÄ TEKEMISESTÄ!

VANHEMPAINRYHMÄLTÄ!

LASTEN OHJATULTA TOIMINNALTA!

PERHEIDEN YHDESSÄ TEKEMISESTÄ!

MISTÄ PIDITTE ERITYISESTI? perustelut

MISTÄ ETTE PITÄNEET? perustelut

KEHITTÄMISEHDOTUKSIA TULEVILLE PERHELEIRELLE!

**MITÄ MUUTA HALUATTE SANOA esim. ruokailu, majoitus/tilat,
leirin ohjelma, -ohjaajat, -ilmapiiri jne...jatkakaa lomakkeen taakse.**

KIITOS VASTAUKSESTANNE !

PALAUATELOMAKE PUUHIIS-PERHELEIRI 4.-6.8.2006

Merkitse X tai O sen kuvan 😊 😐 😞 kohdalle,
joka vastaa mielipidettäsi leiristä!

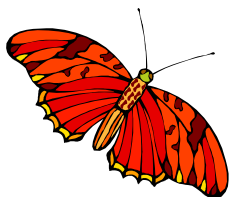
LAPSET yli kaksivuotiaat

Mistä toiminnasta sinä **pidit** ?

En osaa sanoa ! Mistä toiminnasta **et** pitänyt?

Leirisäännöt	😊	😐	😞
Rintanappien teko	😊	😐	😞
Saunominen/uiminen	😊	😐	😞
Vapaa touhuilu	😊	😐	😞
Ohjattu ulkoilu	😊	😐	😞
Ulkoleikki	😊	😐	😞
Melonta	😊	😐	😞
Suurennuslasin salat	😊	😐	😞
Puuhapajat	😊	😐	😞
Makkaran/tikkupullan paistoa	😊	😐	😞
Iltaohjelma	😊	😐	😞
Piirtely/tehtävien teko	😊	😐	😞
Unelmakarttatyöskentely vanhempien kanssa	😊	😐	😞

Mitä muuta haluat sanoa leiristä. Kirjoita tai piirrä taakse!

Kiitos vastauksestasi !

PALAUTELOMAKE PUUHIIS-PERHELEIRI 4.-6.8.2006**OHJAAJAT**

**VASTASIKO PERHELEIRI SINUN ENNAKKO-ODOTUKSIISI
OHJAAJANA?** _____

**SAITKO RIITTÄVÄSTI TIETOA PERHELEIRIN
SUUNNITTELUSTA JA TOTEUTUKSESTA?** _____

**SAITKO TARPEEKSI TUKEA/OHJAUSTA PERHELEIRILLÄ
OMAA TOIMINTAASI?** _____

**OLITKO KOKO AJAN TIETOINEN OMASTA
VASTUUALUEESTASI, jos et niin miksi et ollut tietoinen?
Perustele.** _____

KEHITTÄMISEHDOTUKSIA PERHELEIRISTÄ!

MITÄ OHJAAJANA OPIT TÄSTÄ PERHELEIRISTÄ?

**MITÄ MUUTA HALUAT SANOA esim. ruokailu, majoitus/tilat,
leirin ohjelma, -ohjaajat, -ilmapiiri jne...jatka lomakkeen
taakse.** _____

KIITOS VASTAUKSESTASI !

PUUHIIS-PERHELEIRI 4.-6.8.2006 LEIRIMAJALLA**LEIRIOHJELMA****PERJANTAI**

Kello	16.00	Huoneisiin majoittautuminen
	17.00	Ruokailu
	18.00	Lipunnosto
	18.30	Alkuinfo
		Yhdessä puuhailua
	19.30	Iltapala
		Lipunlasku
	21.-22.00	Hiljentyminen

LAUANTAI

Kello	08.00	Aamupala
		Lipunnosto
	09.30	Ulkoilua perheet yhdessä (luontopolku/etsintäpeli)
	11.30	Ruokailu
	12.00	Päivälepo (isommille lapsille toimintaa)
		Veneilyä !
	14.00	Välipala/päiväkahvi
	14.30	Puuhapajat
	17.00	Ruokailu
	18.00	Saunomista yhdessä oloa
	19.00	Iltapala (makkaran/tikkupullan paistoa nuotiolla ym.)
	20.00	Iltaohjelmaa (ohjaajat lasten kanssa esiintyy!)
		Lipunlasku
	21.-22.00	Hiljentyminen

SUNNUNTAI

Kello	08.00	Aamupala
		Lipunnosto
	09.30	Ulkoilua perheet yhdessä (ohjattu) Ulkoiluleikit
	10.00	Vanhemmille ja halukkaille yli 7-vuotiaille lapsille (Unelmakartta työskentely ja keskustelu hetki vanhemmuudesta)
	11.30	Ruokailu
	12.00	Päivälepo (isommille lapsille piirtelyä/tehtävientekoa)
		Palautelomakkeiden täyttö
	13.30	Kakku kahvit ja mehu
		Lipunlasku
	15.00	Kotiin lähtö.....leiri loppuu

RUOKALISTA PUUHIIS-PERHELEIRI**4-6.8.2006**

PERJANTAI

Jauhelihakeitto

Ruisleipä, leikkele, juusto, kurkku, maito, mehu ja vesi

Vaalealeipä, leikkele, juusto, tomaatti ja kurkku

Bonavelli ja puuro

Maito, tee/kahvi ja mehu

LAUANTAI

Puuro, cornflake, maito, kahvi/tee, hillo

Vaalealeipä, leikkele, juusto, kurkku

Hedelmä (omena), marjoja (mustaviinimarja)

Kinkkukiusaus/kasviskiusaus, vihreäsalaatti,

maito, mehu, vesi, ruisleipä, näkkileipä, kurkku

Kahvi/tee, mehu ja munkki

Perunat ja broileripyörykät, ruskeakastike,

porkkana/persikkaraaste

Maito, mehu, vesi, ruisleipä, näkkileipä ja jäätelö

Nuotiolla tikkupullaa, makkaraa, mehua, tee ja kahvi

Jukurtti, Bonavelli

SUNNUNTAI

Puuro, cornflake, maito, hillo, kahvi/tee

Vaalealeipä, leikkele, juusto, kurkku ja tomaatti

Hedelmä (banaani), marjoja (mustaviinimarja)

Makaronilaatikko, salaatti, maito, mehu, vesi

Ruisleipä, leikkele, juusto, kurkku ja tomaatti

Kahvi/tee, mehu ja täytekakku

Puuhis-perheleiri turvallisuus- ja pelastussuunnitelma

2.8.2006

Pelastuslaki tuli voimaan 1.1.2004

Tämä suunnitelmanmukaisesti varaudumme Puuhis-perheleirillä 4-6.8.2006 omatoimisesti estämään mahdollisia vaara- ja onnettomuustilanteita.

Leiripaikka:

Hämeenkosken kunnassa sijaitseva Hämeenkosken seurakunnan Leirimaja Pääjärven rannalla, 5 kilometriä Hämeenkosken kirkolta Käkäläntietä eteenpäin.

Rakennukset:

Päärakennus, aitta, saunarakennus, puuvaja

Majoitustilat 40 henkilölle

Meillä on käytössä päärakennus ja piha-alueet, saunarakennus (rantalaituri) ja rantanuotiopaikka

Lisäksi alueella on rinnekatsomo, jota emme käytä.

Henkilöstö:

Ohjaajia 4, ensiapuvalmius kahdella
Apuohjaajia 10, ensiapuvalmius kahdella
Keittiöhenkilökuntaa 2, hygieniapassit on
Leirillä henkilökuntaa yhteensä 16

Leiriläisiä:

Vanhempia 13
Lapsia 13, joista 6 lasta on iältään 9kk-2 – vuotta
Leiriläisten ikähaitari 9kk – 46 vuotta

Yksi leiriläisistä kuuluu Hämeenkosken ensivasteryhmään ja häneltä saamme tarvittaessa ensiapua.

Jokaisen leiriohjaajan ja apuohjaajan on itse perehdyttävä kiinteistön turvalaitteisiin sekä poistumisreitteihin. (Poistumistiet, hätävalojen tai merkkien sijainti, ensisammuttimien- ja sammutinpeitonsijainti sekä ensiapukaappi)

Kokoontumispaikkana on parkkipaikan luona oleva lipputanko.
Leirivastaava huolehtii, että kaikki on paikalla, Lea Hiilloste osallistuja luettelon mukaan.

Käsisammutin on päärakennuksen eteisessä ja keittiössä. Saunaosastolla eteisen seinällä.

Ensiapukaappi sijaitsee päärakennuksen tuulikaapissa seinällä.

Toimistossa sijaitsee käteislääkevarasto.

Pelastusrenkas on köydessä laiturilla.

Vene sijaitsee laiturin vieressä ja on lukittu, mutta leirin ajan lukitsematon.

Pelastusliivit löytyy rantasaunan yhteydessä olevasta avoliiteristä.

Yhteisessä palaverissa 2.8.2006 jaettiin vastuualueet ja näiden vastuu alueiden ohjaajat/apuohjaajat huolehtii kaikin tavoin leiriläisten turvallisuudesta ennakoiden tapaturmat ja välttämällä turhien riskien ottoa.

Vastuu alueet jaettiin 2.8.2006 kello 14.00-16.00, Hämeenkosken kunnantalolla yhteisessä palaverissa, jonne kaikki leiriohjaajat ja apuohjaajat oli kutsuttu.

Perjantai: Sauna Tuula, Uinti Eeva, Lipunnosto/lasku Eeva, Tuomas, Rintanappien-teko Eeva, Jonna.

Lauantai: Sauna Tuula, Uinti Eeva, Puuhapajat sovitaan erikseen, lipunnosto/lasku Eeva, Ulkoilu löytöretkipeli Lea, Veneily/melonta Eeva, Tea, Antti, Pasi, Tuomas, Oskari, Annikki, Onkiminen Pekka, isät + pojat, iltaohjelma Tea, Eeva V.

Sunnuntai: Sauna Tuula, Uinti Eeva, lipunnosto/lasku Eero, Ulkoilu ohjattu Eeva + ohjaajat, Aarrekartta työskentely Lea, Annikki, Tehtävien tekoa ja palautelomakkeiden täyttö kaikki ohjaajat.

Sisällä leikki, piirtely, videoiden katselu, Kaikki ohjaajat

Ulkona leikki Eeva

Ensiapu vastaava Annikki

Saunavastaava Tuula

Yleisesti säännöt Pekka

Nuotio/makkarat ym. paikalle Sami

Iltaohjelma Tea, Eeva V.

PUUHAPAJAT LAUANTAI KLO 14.30-17.00

KIVENMAALAUUS Lea, PUUHAKASSIN PAINANTA Eeva + pojat

KIIKARIT Jonna, HELMIENTEKO Niina

TAULUT Eve S. + Marita, PAPERILENNOKKI Eva V. + Annikki + pojat

MATO-ONKIMINEN Pekka + Isät + pojat

TAVANOMAISET VAARATILANTEET

Vaaratilanne

HUKKUMISONNETTOMUUS
varaan joutuessa veneellä tai kanootilla

Vaikutus

hukkuminen uudessa, veden

Toimenpiteet vaaratilanteen ehkäisemiseksi:

- Pelastusvene rannassa ja lukitsematon.
- Pelastusrenkas näkyvillä
- Pelastusliivit kaikilla veneilijöillä ja kanootinmelojilla
- Uimavalvoja riittävästi

Huom: Ohjaajat vastaavat siitä, että rannalla on riittävästi valvoja.

TUKEHTUMISONNETTOMUUS

Vaikutus yksittäiset henkilöt

JA MYRKYTYSONNETTOMUUS KASVIT

Toimenpiteet vaaratilanteen ehkäisemiseksi:

- Vanhemmat valvovat lapsiansa, mitä he laittavat suuhunsa (9kk-2-vuotiaat)
- Leiriohjaajat tarkistavat pihan ennen leirin alkua

HÄKÄMYRKYRYS SAUNA *Vaikutus* Tukehtuminen häkämyrkytykseen, jos saunan pelti on laitettu liian aikaisin kiinni.

Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi:

- Saunan lämmittäjä lämmittää kiukaan ohjeiden mukaan ja tarkistaa saunat saunomisen jälkeen

RUOKAMYRKYTYS TAI ALLERGINEN REAKTIO *Vaikutus* yksittäiset henkilöt ja ryhmät

Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi:

- Leirillä on omavalvontasuunnitelma jota noudatamme
- Leiriläisiltä kysytään etukäteen allergiat
- Keittiössä työskentelevillä on hygieniapassi
- Keittiö pidetään hyvässä järjestyksessä
- Jätehuolto ja jätteiden lajittelu on hoidettu asiallisesti
- Keittiöhenkilökunnalla on oma sosiaalinen tila

TAPATURMAT *Vaikutus* yksittäiset ihmiset, vakava ruumiinvamma

Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi:

- Ensiapukaappi on sijoitettu rakennukseen, jossa vietetään aikaa
- Ohjaajista on vähintään yksi ensiapukoulutuksen käynyt henkilö

PALOVAMMAONNEETTOMUUS KIUAS *Vaikutus* yksittäiset ihmiset

Toimenpiteet vaaratilanteen estämiseksi:

- Leiriohjaaja tai vanhempi valvomassa lasten saunomista.
Saunominen tapahtuu rauhallisesti
- Ensiapukaapissa tarvittavat ensiaputavarat

AURINGONPOLTAMA IHOVAMMA *Vaikutus* yksittäiset ihmiset

Toimenpiteet vaaratilanteen estämiseksi:

- Osa Puuhapisteistä järjestetään varjoiseen paikkaan

AURINGONPISTOS *Vaikutus* yksittäiset ihmiset

Toimenpiteet vaaratilanteen estämiseksi:

- Osa Puuhapisteistä järjestetään varjoiseen paikkaan

KÄÄRMEENPUREMAONNEETTOMUUS *Vaikutus* yksittäiset ihmiset

Toimenpiteet vaaratilanteen estämiseksi:

- Kehotetaan vanhempia seuraamaan lastensa leikkiä.

ONNETTOMUUS LEIKKIKENTÄLLÄ *Vaikutus* lasten tapaturmat

Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi:

- Käytön aikana varmistetaan, että valvoja on aina paikalla.

Huom. Leiriohjaajat vastaavat siitä, että leikkiohjelman valvojat ovat tehtävänsä perehtyneitä ja heitä on riittävästi ja he ovat ohjelman ajan paikalla.

METSÄPALO *Vaikutus* Luonnon ja omaisuuden tuhoutuminen

Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi:

- Rantanuotiolla vettä ämpäreissä (vähintään kaksi)
- Rantanuotiolla hyvä järjestys
- Leirinuotiota ei jätetä valvomatta

SÄHKÖKATKOS *Vaikutus* leiritoiminta häiriintyy, valot ei toimi, ruokaa ei voi tehdä ja ruokatarvikkeiden pilaantuminen

Toimenpiteet vaaran ehkäisemiseksi:

- Varautuminen sähkökatkoon
- Taskulamppu ja tulitikut ohjaajanhuoneessa

VESIVAHINKO *Vaikutus* Omaisuusvahinko

Toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi:

- Vakuutus

VIEMÄRIVAHINKO Sama kun edellisessä. Yhteydenotto jätekuljetukseen kaivon tyhjennys.

TULIPALO *Vaikutus* Välitön uhka rakennuksessa oleville, välillinen uhka muille alueella oleville.

Perheleirin keskeytys.

Toimenpiteet vaaratilanteen ehkäisemiseksi:

- Ohjaajat osaa tehdä paloilmoituksen
- Tupakointi on sallittua ainoastaan tupakka paikalla
- Kynttilöitä ei polteta sisällä

Tarvittaessa perehdy Hämeenkosken seurakunnan Leirimajan turvallisuus- ja pelastussuunnitelmaan.

Tärkeitä puhelinnumeroita:

Hätänumero **112**

Poliisi **10022** vara **112**

Päijät-Hämeen Keskussairaala, päivystyspoliklinikka **03 8192385**

Salpakankaan terveystakeskus, päivystys arkisin klo 16-20

ja viikonloppuisin klo 8-20 **03 880200**

Myrkytystietokeskus **0471977** vara **09 4711**

Apteekki, Yliopiston Apteekki **0203 20200**

Taksi, Hämeenkosken taksiasema, päivystys **03 7641175**

Toimintaohjeita

HÄTÄILMOITUS 112

Näin teet hätäilmoituksen – 112

1. Pysähdy –mieti missä olet
2. Soita 112
3. Kerro heti mitä on tapahtunut ja onko ihmisiä vaarassa
4. Ilmoita onnettomuus- tai tapahtumapaikan tarkka osoite ja sovi opastus paikalle
5. Valmistaudu antamaan tarkempia tietoja, voit myös saada ohjeita
6. Sulje puhelin vasta luvan saatuasi
7. Pidä puhelin linja vapaana, kunnes apu on paikalla. Hätäkeskus voi tarvita lisätietoja.

Toimintaohjeita

Tulipalon sattuessa toimi näin:

1. Pelasta * Säilytä malttisi ja toimi rauhallisesti
 * Pelasta välittömässä vaarassa olevat
2. Sammuta * Yritä sammuttaa palo alkusammutusvälineillä, kun palo on vielä hallittavissa
 * Älä koskaan sammuta vedellä jännitteisen sähkölaitteen paloa tai rasvaa
 * Sulje ovet estääksesi palon leviämistä
3. Hälytä * Tee hätäilmoitus numeroon 112
 * Muista ! Savu tainnuttaa. Älä siis viivyttele palavassa tilassa. Pelasta itsesi ulos ja soita naapurista
4. Rajoita * Sulje ovet ja ikkunat perässäsi – näin rajoitat palon leviämistä.
 * Varoita naapureita ja niitä jotka eivät ole välittömässä vaarassa
5. Opasta * Opasta pelastushenkilöstö paikalle

LÄHTEET

www.kansalaisfoorumi.fi/sivu.php?

www.perheliikunta.fi/pdf/porukalla_ohjeet_2303

Perheleirin päiväkirja

Perjantai: Majoittautuminen ja tutustuminen

Perjantaina 4.8.2006 aurinko paistoi pilvettömältä taivaalta. Oli tulossa kuuma kesäpäivä. Minun osaltani perheleiri alkoi jo aamupäivällä. Silloin vein suuremman osan ruoka-aineista leirimajalle. Varsinaisesti ensimmäiset ohjaajat tulivat leirille noin kello 12, jolloin he aloittivat tavaroiden purkamisen peräkärystä. Leirimajan varustukseen ei kuulunut lasten retkisänkyjä, leluja eikä pelastusliivejä lapsille, joten toimme tullessamme kaiken tarvittavan materiaalin perheleirille. Kun tavarat oli viety omille paikoille, teippasimme eläinhahmoiset ovikyltit oviin toivottamaan perheet tervetulleiksi. Näin perheen pienimmätkin löytäisivät oman huoneen. Sitten oli vuorossa perjantain päiväohjelman kiinnitys seinään. Ennen perheiden tuloa pidimme ohjaajien kesken palaverin, jossa tarkistimme 2.8.2006 jaetut vastualueet. Tarkistimme kaikki ulkotilat uimarantaa myöten ja kaikki sisätilat, joissa oleskellaan. Loput ohjaajat saapuivat sopimusten mukaan ennen kello 17, jolloin alkoi yhteinen ruokailu.

Puuhis-perheleirille tulevat perheet oli leirikirjeessä (Liite 5.) kutsuttu tulemaan Hämeenkosken seurakunnan leirimajalle kello 16.00. Kaikki perheet tulivat omilla kulkuneuvoillaan, joten Puuhis-perheleiriläiset tapasivat toiset leiriperheet leirimajalla ensimmäistä kertaa. Mukana oli myös leiriläisiä, jotka eivät entuudestaan olleet tuttuja toisille. Ensimmäinen perhe tuli kello 15.30 ja ilmoitti, että perheen lapset eivät jaksaneet enää odottaa leirin alkua.

Aivan ensimmäiseksi toivotin perheet tervetulleiksi Puuhis-perheleirille päärakennuksen portailla, jossa esittäytyi myös osa ohjaajista.

Tämän jälkeen annoin kunkin perheen lapsille kuvakortin ja vanhemmalle tyhjän paperin, johon pyysin perheenjäsenten nimet, osoitteen, puhelinnumeron ja iän, jotta tiedän, ketä perheleirillä on. Leiriläiset olivat Hämeenkosken kunnan vakuutuksen piirissä. Kerroin perheille, että kunkin perheen huoneen tunnistaa ovesta löytyvästä eläimen kuvasta. Kuvan edessä oli myös sukunimi, jotta vanhemmat voisivat tarkistaa, onko kyseinen huone heille tarkoitettu. Näin lapsetkin löytäisivät jatkossa

oman huoneen. Suunnitelman mukaisesti aloitimme ruokailun kello 17. Yksi perhe puuttui, mutta he olivat ilmoittaneet myöhästyvänsä. Ruokailu tapahtui palvelutiskiltä, josta jokainen nouti annoksensa ja istui vapaasti mihin halusi. Tämä oli ensimmäinen yhteinen tapahtuma, ja perheet ruokailivat perheittäin. Osa perheistä oli toisilleen jo ennestään tuttuja.

Ruokailun jälkeen kokoonnuimme suunnitelman mukaisesti lipunnostoon, ja sen jälkeen pidin infotilaisuuden edelleen ulkona, jossa toivotin perheet tervetulleiksi Hämeenkosken seurakunnan leirimajalle viettämään yhteistä Puuhis-perheleiriä. Kerroin myös, että yksi apuohjaaja videoi leirin aikana havaintomateriaalia, jota käytän opinnäytetyöni produktio-osuutta kirjoittaessani palauttamaan mieleeni perheleiriä. Myös Pekka Rikkinen kertoi leiripaikan turvallisuudesta ja siitä, mitä tulee ottaa huomioon leirin aikana.

Tämän jälkeen pyysin leiriläisiä asettautumaan puoliympyrään, jotta näkisimme toisemme hyvin. Ohjaajat esittäytyivät ensimmäiseksi leikkimielisesti pitäen lammaskäsinukkeä kädessään. Sitten vanhemmat saivat kukin vuorollaan käsinuken, jonka kautta he kertoivat perheestään. Leikkimieleisesti vanhempien piti miettiä, mistä heidät tunnistaa. Aloitimme leikkimielisen esittäytymisen. Vanhemmat kertoivat yhdessä perheestään, ja myös toiset leiriläiset osallistuiivat keskusteluun kysymyksillään. Näin leiriläiset saivat tietoa toisistaan ja tulivat tutuiksi keskenään. Kun esittelykierros oli käyty, otin pallon ja kerroin, että se, jolle heitän pallon, kertoo, kuka minä olen ja mistä minut tunnistaa. Näin edettiin kaikkien kohdalla. Leikki oli hauska ja haastavaa, mutta siitä selvittiin toisten leiriläisten avulla. Oli hienoa seurata, miten leiriläiset auttoivat toisiaan muistamaan.

Seuraavaksi jokainen leiriläinen teki itselleen rintanapin, jossa oli oma nimi, valmiiksi painettu kuva ampiaisesta ja Puuhis-perheleiri -nimi. Omaa vuoroa odotellessaan osa leiriläisistä tutustui leirialueeseen ja toiset puuhailivat yhdessä tikanheittopaikalla kilpailen.

Kuva 1. Yhdessä tekemistä

Kuva 2. Yhdessä tekemistä

Olin infotilaisuudessa tiedustellut halukkaita saunaan menijöitä. Halukkaita oli paljon, joten lämmitimme molemmat saunat. Saunat ovat samassa rakennuksessa lähellä rantaa, joten sovimme yhdessä, että sähkösaunaa käyttävät naiset ja puusaunaa miehet. Lapset saivat käydä mielensä mukaan kummassa halusivat.

Lämmin kesäilta houkutteli vanhempia ja lapsia veteen. Lapsilla oli mahdolloman hauskaa. He leikkivät vesisotaa ja hippaa yhdessä ja tulivat näin myös tutuiksi toistensa kanssa. Vanhemmilla oli samalla mahdollisuus keskustella toistensa kanssa ja tutustua paremmin myös ohjaajiin. Ohjaajat olivat koko ajan saatavilla ja osa ohjaajista oli koko ajan lapsia vahtimassa rannalla.

Iltapala oli valmiina klo 19.30, ja sinne jokainen perhe meni omaan tahtiinsa. Sen jälkeen pienemmät lapset menivät nukkumaan, ja isommat jäivät puuhaamaan toisten lasten kanssa. Iltapalalla oli nähtävissä selvästi, että olimme kuin yhtä suurta perhettä. Leiriläiset auttoivat toisiaan, ja kaikki huolehti kaikista. Kukaan ei ollut yksin. Illan aikana ohjaajat ja perheet tutustuivat toisiinsa jutellen vapaasti. Ohjaaja ja lapsi kävivät laskemassa lipun, ja sen jälkeen jokainen meni omaan tahtiin nukkumaan. Kello 22.00 leirillä oli aivan hiljaista, kun kaikki olivat menneet nukkumaan.

Lauantai: Leikkiä ja Puuhapajat

Lauantai 5.8.2006 alkoi rauhallisesti. Me ohjaajat kokoonnuimme pitämään palaverin tulevasta päivästä. Samalla perheet heräilivät omaan tahtiin ja tulivat aamiaiselle. Osa vanhemmista alkoi touhuta lastensa kanssa ja samalla he keskustelivat toisten vanhempien kanssa. Tunnelma oli leppoisa ja rauhallinen. Etenimme leiriohjelman mukaisesti. Ensimmäiseksi menimme kaikki yhdessä lipunnostoon ja aamujumpalle (itikkaleikki). Aamujumpan jälkeen oli vuorossa löytöretkipeli. Eeva pyysi leiriläisiä tekemään viiden hengen ryhmiä. Ryhmien muodostaminen ei lähtenyt käyntiin, joten otimme luvun viiteen ja teimme ryhmät näin. Ryhmistä tuli sekaryhmiä, ja ryhmien tekeminen oli hauskaa. Myös ohjaajat olivat mukana. Ensimmäisenä jokainen joukkue keksi nimen joukkueelleen ja sen jälkeen raaputti kortista tehtävän ja lähti suorittamaan erilaisia jännittäviä tehtäviä. Tehtävien suorittamisessa kehoitettiin käyttämään mielikuvitusta ja luovuutta. Tämä oli perheiden yhdessä tekemistä. Kaikki olivat innolla mukana, ja tunnelmassa tuntui aito uteliaisuus ja yhdessä tekeminen. Muut ryhmäläiset otettiin huomioon, ja kaikkia kuultiin. Myös ryhmien välillä oli yhteistyötä: selvästi oli havaittavissa pientä kilpailua, ja se innosti sekä lapsia että aikuisia. Aikuiset ja lapset osoittivat, että mielikuvitus on ollut rajaton. Löytöpeli päättyi pisteidenlaskuun, ja samalla todettiin, että kaikki olivat voittajia löytäessään vastaukset kysymyksiin. Oli mielenkiintoista seurata, miten perheet kannustivat toisiaan ja viihtyivät toistensa seurassa. Kaikki palkittiin, ja jokaisen ryhmän lapset saivat valita ensin ”siilinpiikin” (tikkari) tai ”lehmänjätöksen” (jäätelön), aikuiset saivat valita sen jälkeen. Pelin jälkeen lapsille tarjolla uimista ohjaajien valvonnassa ja aikuisille vapaata olemista. Osa aikuisistakin halusi mennä uimaan.

Pelin ja uimisen jälkeen olimme nälkäisiä, ja osa oli päivälevon tarpeessa. Ne, jotka eivät lepäilleet, kokeilivat melontaa kanootilla. Osa aikuisista sekä isompia lapsia osallistui melontaan, ja pienet lapset pulikoivat vedessä ohjaajien seurassa. Ilma oli aivan uskomattoman upea. Aurinko paistoi siniseltä taivaalta, ja Pääjärvi oli aivan tyyni ja kutsui meitä leiriläisiä melomaan. Osa leiriläisistä ei ollut aiemmin kokeillut melomista, ja nyt heillä oli tilaisuus saada henkilökohtaista opastusta alan ammattilaiselta. Ennen melomiseen lähtöä kouluttaja kertoi melomisen säännöt ja tarvittavat ohjeet. Kanootteja oli jokaiselle halukkaalle. Vähän ajan kuluttua

Pääjärvellä oli 11 kanoottia, ja tunnelma oli rauhallinen. Aivan yhtäkkiä yhden nuoren kanootti kaatui, ja hän joutui veden varaan. Onneksi olimme saaneet opastuksen myös kaatumisen varalle. Oli ihailtavaa nähdä, miten kanootit alkoivat lähestyä nuorta, ja aivan lähellä olevat kehottivat nuorta olemaan rauhallinen. Yhteishenki näkyi leirillä. Sen jälkeen toinen nuori kokeili, miltä tuntuu, kun kanootti kaatuu. Pojat pitivät huolta, että ketään ei jätetty yksin, vaan kaikki olivat kavereita.

Kuva 2. Perheet

Iltapäivällä välipalan jälkeen alkoi ulkona puuhapajatoiminta. Puuhapajapisteet oli sijoitettu leirimajan ympäristöön. Suunnittelussa olimme huomioineet perheet, lasten iän ja sen, että jokaiselle oli jotain tekemistä ja samalla kotiin viemistä.

Puuhapisteissä oli mahdollisuus tehdä kivenmaalausta, puuhakassin kuvapainantaa (oman käden kuva tai jokin muu kuva), kiikarit, helmet, purutaulut, paperilennokit, kunnostaa onkia ja kokeilla onkimista. Alussa kerroin, mitä missäkin pisteessä voi tehdä, ja jokainen ohjaaja kertoi, missä piste sijaitsee. Toiminta oli itseohjautuvaa, ja perheet saivat vapaasti kulkea pisteestä pisteeseen. Tunnelma oli rauhallinen, ja vanhemmat puuhasivat lastensa kanssa innokkaasti. Toiminta oli perhekokonaisuutta tukevaa. Aurinko paatoi kirkkaalta taivaalta, ja se toi kesäisen tunnelman.

Puuhailun jälkeen menimme päivälliselle, jota olimme siirtäneet leiriläisten pyynnöstä puoli tuntia eteenpäin. Sen jälkeen ohjelmassa oli saunomista ja yhdessä oloa. Lapset tutkivat rantahietikkaa etsien ötököitä ja olivat kivihippaa. Lapset olivat löytäneet ikäistään seuraa, ja yhteisleikki sujui. Pieniä yhteenottoja tuli poikien kesken, mutta ne sovittiin hyvässä hengessä. Ilta kului nopeasti uimisen ja

saunomisen merkeissä. Iltapalaksi paistoimme makkaraa ja tikkupullaa nuotiolla ja lauloimme ohjaajien kitaran säestyksellä tuttuja lauluja. Tikkupullan paistaminen oli suuremmalle osalle leiriläisistä uusi juttu. Monen vanhemman mielestä oli mukava saada uusia kokemuksia. Rauhallinen illanviettomme keskeytyi, kun osa saunomassa olleista leiriläisistä ilmoitti viemäreiden olevan tukossa. Tilanteen otti haltuunsa Pekka Riikonen, joka tilasi loka-auton. Näin homma sujui, ja illanvietto jatkui rauhallisesti. Perheet vetäytyivät jokainen omaan tahtiinsa nukkumaan. Kahden perheen äidit menivät illanvieton jälkeen kotiin yöksi vauvansa kanssa, ja muu perhe jäi leirille.

Kuva 4. Nuotiolla

Sunnuntai: Unelmia ja lähdön tunnelmaa

Sunnuntaiamu 6.8.2006 alkoi valjeta yhtä kauniina kun muutkin aamut. Oli tulossa kaunis kesäpäivä. Äidit, jotka lähtivät vauvansa kanssa kotiin yöksi, olivat jo palaneet ennen aamiaista virkeinä ja hyvin nukkuneina. Äidit olivat mielestään tehneet hyvän päätöksen, sillä nyt koko perhe tulisi jaksamaan, kun yö oli nukuttu hyvin. Me ohjaajat pidimme palaverin tulevasta päivästä. Aamiaisen jälkeen kokoontuimme lipunnostoon ja aamujumpalle (pää, olkapää, peppu, polvet, varpaat jne.). Sen jälkeen leikimme kaikki yhdessä ohjattuja ulkoleikkejä: pyykkipoikaleikkiä, merkattujen kivien etsintää ja lentävien perhosten etsintää. Perheillä oli mukavaa. Ihan pienimmätkin osallistuivat leikkeihin vanhempiansa sylissä. Kaikki olivat hyvin aktiivisesti mukana, ja myös pienimmät lapset huomioitiin. Yksi perhe joutui lähtemään kotiin, kun äidin hammassärky yltyi niin

kovaksi. Annoin heille täytettäväksi arviointilomakkeen ja kiitin heitä osallistumisesta Puuhis-perheleirille ja toivotin pikaista paranemista.

Perheiden yhteisen ulkoilun jälkeen kello 10.00 vanhemmat siirtyivät sisälle unelmakartan tekoon. Lapset jatkoivat leikkejä ja menivät uimaan ohjaajien valvonnassa. Unelmakartan tekoon olin varannut vanhoja aikakauslehtiä, paperia, kartonkia ja kaikenlaisia kyniä, teippejä, liimaa ja kaikkea, mitä kuvittelin vanhempien tarvitsevan unelmakartan tekoon.

Sosiaali-/perhetyöntekijä Annikki Tirkkosta olin pyytänyt alustamaan ryhmätyön tekemistä puhumalla, miten arvokkaita heidän lapsensa ovat, kuinka kaikilla lapsiperheillä on välillä ongelmia lastensa kasvatuksessa ja kuinka välillä tulee riittämättömyyden tunne. Aluksi Annikki kertoi muuttavansa alustusta, koska hänen mielestään tämä ryhmä ei ollut se, jolle puhutaan siitä, miten ollaan lasten kanssa. Hän oli nähnyt, miten kaikki vanhemmat kuuntelivat lastaan/lapsiaan ja huomioivat vieraatkin lapset.

Tunnelma leirillä oli rauhaisa ja iloinen. Kaikki sujui hienosti, eikä kahnauksia ollut. Vanhemmat olivat saaneet touhuilla lastensa kanssa ja he ovat saaneet onnistumisen kokemuksia. Aloimme suunnitella perheen unelmakarttaa unelmista. Kristiina Harju toteaa kirjassaan, että unelma ei ole mikä tahansa humputus, vaan aito unelma voi olla yllättävä ja ilmaus jostain aidosta tarpeesta, jonka täyttymisen ihminen kokee itselleen hyvin arvokkaaksi. Me alamme alitajunnassamme työstää unelmaa, ja aika ajoin nostamme unelman tietoisuuteemme. Unelmien todeksi saattamiseen tarvitaan alitajuisen ja tietoisien mielen yhteistyötä (Harju 2000, 19-20).

Kaikki innostuivat unelmakartan tekemisestä, ja jokainen teki omat haaveensa näkyviksi. Vanhemmat keskustelivat unelmakarttaa tehdessään lasten kasvatuksesta, omista toteutumattomista unelmistaan, lasten ja miehensä unelmista. Unelmakartta oli koko perheen yhteistyö, vaikka äiti sen teki näkyväksi. Tehdessään äidit välillä nauroivat ja taas toisinaan olivat hyvin mielteliään oloisia. Kaikki saivat unelmakartassa valmiiksi ennen ruokailua.

Kuva 6. Unelmakartta

Kuva 7. Unelmakartta

Ruokailun jälkeen kokoonnuimme kaikki oleskelutilaan kuulemaan jokaisen perheen unelmakarttaa. Äidit esittelivät unelmakarttansa kohta kohdalta. Kuunnellessa tunteet nousivat pintaan aivan kyyneliin saakka, niin aidosti äidit kertoivat unelmistaan kohti hyvää elämää. Isät olivat myös sitä mieltä, että kyllä äidit ovat olleet tarkkoja, kun ovat myös heidän unelmansa osanneet laittaa unelmakarttaan. Äidit kertoivat laittavansa kartat näkyville kotona, jotta he voisivat koko perheen voimin aika ajoin tarkistaa, mitä tavoittelevat.

Unelmakartan esittelyn jälkeen jaoin jokaiselle palautelomakkeen ja pyysin palauttamaan ne minulle ennen iltapäiväkahvia. Näin minulla oli hyvät edellytykset saada jokaiselta leiriläisestä palaute. Apuohjaajat auttoivat yli kaksivuotiaita palautelomakkeiden täytössä. Sain kaikilta leiriläisiltä palautelomakkeen täytettynä. Iltapäivällä tunnelma oli haikea: Olimme viettäneet ihanan viikonlopun yhdessä tehden kaikkea kivaa, ja nyt oli kotiinlähdön aika. ”Arkeenpaluu”, totesi yksi äiti. ”Voisiko leiriä jatkaa vielä muutaman päivän?”, kysyi toinen äiti palauttaessaan palautelomaketta. Lapset ottivat lopussakin kaiken ilon irti. He pelasivat ja leikkivät ihan loppuun asti. Kakkukahvien jälkeen perheet lähtivät kotiin. Kun perheet olivat lähteneet, henkilökunta piti palaverin leiristä ja sen jälkeen siivosi.